

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4106 Zemědělská specializace

Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí

Katedra: Katedra krajinného managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historické úpravy pozemků v Jihočeském kraji

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Monika Koupilová, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Vladimír Vlasák

České Budějovice, listopad 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladimír VLASÁK**
Osobní číslo: **Z12832**
Studijní program: **B4106 Zemědělská specializace**
Studijní obor: **Pozemkové úpravy a převody nemovitostí**
Název tématu: **Historické úpravy pozemků v Jihočeském kraji**
Zadávající katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude zpracována formou literární rešerše.
V literární rešerši budou popsána historická období, která ovlivnila krajinu jižních Čech: Jižní Čechy a krajina jižních Čech.
Pozemkové úpravy a historický vývoj pozemkových úprav v ČR.
Úpravy pozemků za dob Rožmberků.
Úpravy pozemků za dob Buquoyů, Eggenbergů a Schwarzenbergů.
Úpravy pozemků v období po I. světové válce.
Úpravy pozemků v období po II. světové válce.
Úpravy pozemků po roce 1989.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **30 stran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

BLAŽEK, P., KUBÁLEK, M. Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti, Dokořán, Praha 2008, ISBN 978-80-7363-226-7.
HAUBELT, J. Jakub Krčín z Jelčan: list z historie. Praha 2003. ISBN 80-86695-18-2.
HÁJOVÁ, Z. Dějiny rybníkářství v jižních Čechách: výběrová bibliografie. České Budějovice 2000.
JUŘÍK, P. Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách. Praha: Libri 2008. 978-80-7277-359-6.
KUTHAN, J. Jižní Čechy: krajina, historie, umělecké památky. Orbis, Praha 1982.
LANGHAMMEROVÁ, J. Jižní Čechy : kraj - lidé - tradice. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011. ISBN 978-80-7422-136-1.
LOW, J., MÍCHAL, I. Krajinný ráz, Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy 2003, ISBN 80-86386-27-9.
MATOUŠEK, V. Čechy krásné, Čechy mé : proměny krajiny Čech v době industriální. Agentura Krigl, Praha 2010, ISBN 978-80-86912-36-3.
SKLENÍČKA, P. Základy krajinného plánování, Naděžda Skleničková, Praha 2003, ISBN 80-903206-1-9.
Časopisy: Pozemkové úpravy, Urbanismus a územní rozvoj, Landscape and urban planning, Land use policy

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Monika KOUPILOVÁ, Ph.D.**
Katedra krajinného managementu

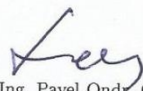
Datum zadání bakalářské práce: **17. března 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2015**

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13 ④
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

L.S.

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 17. března 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JČU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne: 29. 11. 2015

.....

Vladimír Vlasák

Poděkování:

Poděkování patří vedoucí má bakalářské práce Ing. Monice Koupilové, Ph.D. za trpělivost a cenné rady při tvorbě této práce. Dále bych velice moc poděkovat paní Ing. Janě Moravcové, Ph.D. za ochotu při konzultaci a za odborné rady.

V neposlední řadě patří poděkování mé rodině za trpělivost a podporu ve studiu.

Anotace:

Tato bakalářská práce pojednává o prvotních úpravách pozemků a pozemkových reformách, které se udály na území dnešní České republiky. Podrobně je věnováno nejstarším úpravám pozemků v jižních Čechách. Práce se zabývá historickými úpravami pozemků za dob Rožmberků, kteří se zabývali rybníkářstvím. Rod Eggenbergů se věnoval úpravám krumlovského panství. Schwarzenbergové osidlovali nové pozemky a upravovali zemědělské pozemky. Buquoyové založili krajinný park Terezino Údolí. Po I. světové válce nastaly změny ve vlastnických právech k pozemkům. Po II. světové válce nastal zábor pozemků vlivem stavby železné opony. Po roce 1989 nastalo navrácení zabaveného majetku v předchozích letech a začaly se provádět pozemkové úpravy.

Klíčová slova:

pozemková reforma, pozemkové úpravy, pozemková držba, Rožmberk, Eggenberg, Schwarzenberg, Buquoy

Anotacion:

The Bachelor's thesis deals with the first land arrangements and land reforms that were implemented in the area of the present Czech Republic. The thesis elaborates in detail the oldest land reforms carried out in South Bohemia. Furthermore, it addresses historical land arrangements during the era of the Rosenbergs, who were engaged in fish farming. The Eggenbergs made adjustments to the Český Krumlov estate. The Schwarzenbers settled new lands and adjusted agricultural lands. The Buquoys established the park named Terezino Údolí. After the World War I, the ownership of lands underwent several changes. After the World War II, lands were confiscated due to the construction of the Iron Curtain. After 1989, the properties confiscated in previous years were returned and the process of land arrangements began.

Key words:

land reform, land consolidation, land tenure ,Rosenberg, Eggenberg Schwarzenberg, Buquoy

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Krajina.....	9
2.1 Krajina jižních Čech.....	9
3. Pozemkové úpravy na území České republiky.....	11
3.1 První pozemková reforma.....	13
3.2 Poválečný vývoj.....	13
3.3 Revize první pozemkové reformy.....	14
3.4 Druhá pozemková reforma.....	14
4. Úpravy pozemků v jižních Čechách.....	15
5. Úpravy pozemků za dob Rožmberků.....	17
6. Úpravy pozemků za dob Eggenbergů.....	20
7. Úpravy pozemků za dob Schwarzenbergů.....	22
7.1 Úpravy zemědělských pozemků.....	22
7.2 Osidlování šumavských lesů.....	23
7.3 Úpravy přilehlých pozemků zámku Hluboká nad Vltavou.....	25
8. Úpravy pozemků za dob Buquoyů.....	26
9. Úpravy pozemků v období po I. světové válce.....	27
9.1 Úpravy pozemků v důsledku první pozemkové reformy na Buquoyském panství.....	28
9.2 Připojení území Vitorazska k Československému státu.....	29
10. Úpravy pozemků v období po II. světové válce.....	31
10.1 Zabavení majetku rodu Schwarzenbergů.....	31
10.2 Poválečné úpravy pozemků a jejich vlastnických práv.....	32
10.3 Výstavba velkých vodních nádrží na území jižních Čech.....	34
11. Úpravy pozemků po roce 1989.....	36
12. Závěr.....	42
Seznam použité literatury.....	45
Legislativa.....	49
Internetové zdroje.....	49
Seznam obrázků.....	50

1. Úvod

Krajina tvořila od pradávna rámeček veškeré lidské činnosti, rámeček přívětivý a inspirující, ale také nepřátelský a omezující. Člověk žil s přírodou nejenom v souladu, ale i v neustálém zápasu, ve kterém se mu postupně dařilo zmenšovat svou závislost na ní, získávat pro sebe výhodnější postavení. V přírodním prostředí hledal člověk naplnění svých životních potřeb a vnášel zde trvalé stopy své činnosti. Za první počiny v kultivaci a přetváření krajiny můžeme považovat kultovní výtvoř v krajině, umístění sídel a zemědělské využití krajiny. Procesem společenské výroby došlo postupně k výraznému přetvoření přírodního prostředí. V obrazu krajiny jsou patrné znaky ekonomické, sociální a kulturní vyspělosti jednotlivých vývojových etap společnosti. Lidé ovlivňovali krajinu nejrůznějšími způsoby. Zpočátku to bylo především odlesňováním, aby člověk získal zemědělskou půdu. V pozdějších obdobích krajinu přeměňoval i z dalších důvodů.

Zlomové bylo dvanácté století, jež bylo v jižních Čechách dobou velkého vzepětí rodu Rožmberků. Zejména na jejich panství byly zaváděny nové způsoby hospodářského podnikání, k nimž vedle dvorového hospodářství patřilo především rybníkářství, které tak osudově zasáhlo do tvárnosti kraje. V následujícím vývoji jižních Čech postupně vlastnily rozsáhlá panství i jiné šlechtické rody, a to Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové. Tyto zmíněné rody se významně podílely na přeměně krajiny vlivem úprav pozemků. Míra přeměny krajiny souvisela s mírou intenzity hospodaření. Mezi nejzásadnější zásahy do úprav pozemků patří bezesporu stavba rybníků, úpravy zemědělských pozemků, těžba dřeva či krajinářské úpravy. Lze se domnívat, že dle tohoto popisu krajina jižních Čech souvisle jen vzkvétala, ovšem tomu tak nebylo. Výsledky usilovného snažení byly několikrát pozastaveny, či úplně zničeny. Obě světové války přinesly nedostatek pracovních sil a rozsáhlé zábory pozemků.

Práce cíleně charakterizuje krajinu jižních Čech a pojednává o významných úpravách pozemků na území Jihočeského kraje v období panování rodu Rožmberků, Eggenbergů, Schwarzenbergů a Buquoyů, po I. a po II. světové válce, po roce 1989.

2. Krajina

Krajina je území, které má hranice, neboli kraj, nějaký víceméně jasný střed a je tvořena polem podobných vlastností. Česká krajina je výsledkem vzájemného ovlivňování člověka a přírody, které jí někdy až do poloviny 20. století spíš obohacovalo, než ničilo (Kovář, Koblasa, 1998).

Právní pojetí krajiny je definováno takto: Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (zákon 114/1992 Sb.). Obecně krajinu definujeme jako část zemského povrchu, která společně se společenstvy organismů tvoří jednotný třírozměrný celek, který je obvykle vymezen lidským rozměrem a chápáním, tedy kam až oko dohlédne. Krajinná ekologie pak posuzuje lidskou činnost jako nedílnou součást dějů, které v přírodě neustále probíhají (Bárta, 2007).

Pokud chtěl člověk krajinu skutečně dobře využívat, musel vědět, kde se daří ječmenu a kde ovsu, kde je lepší mít les, protože se tam půda rychle vyčerpá. Zvýrazňoval tak přirozené vlastnosti krajiny, která se stávala mozaikou sídel, zahrad, polí a pastvin (Vencel a kol., 2006).

2.1 Krajina jižních Čech

Krajina jižních Čech je pestrá a proměnlivá. Přesto má oproti jiným krajům České republiky některé nezaměnitelné znaky, které vyplývají ze specifických přírodních podmínek a poněkud odlišného historického vývoje od počátku osídlení (Klvač, 2009).

S pojmem jihočeská krajina je spjata chráněná krajinná oblast Třeboňsko, která dnes zahrnuje lesnatou a rybničnatou část Třeboňské pánve podél řeky Lužnice od Nové Vsi u Českých Velenic až k Veselí nad Lužnicí. Zaujímá rozlohu 1 360 km² (Bárta, 2007). Nejcennější lokality se nacházejí v bezprostředním okolí Třeboně, která je přirozeným centrem celé krajinné oblasti. Jsou zde především smrkové a borové lesy prostoupené četnými rybníky, ale také poměrně rozsáhlé zemědělsky využívané pozemky, které připomínají dlouhodobé osídlení pánve (Matoušek, 2010).

V rozsáhlém lesním komplexu jižně od Třeboně se velikost a počet rybníků již postupně snižuje, nastupují rozsáhlá lesní rašeliniště s blatkovými bory, která patří

k nejcennějším přírodním lokalitám chráněné krajinné oblasti a celé Třeboňské pánve (Miko, Hošek, 2009). Kromě výjimečných přírodních hodnot má Třeboňsko i zcela mimořádný význam rekreační. Celé území je protkáno hustou sítí pěších a cyklistických stezek a cyklotras, pro které jsou v rovinatém terénu vhodné podmínky. Možnosti sportovního využití jsou zde tak ideálně spojeny s poznáváním krajiny a četných přírodních památek (Bárta, 2007).

Druhou rovinatou krajinou v jižních Čechách je Českobudějovická pánev, která zaujímá asi 8 % rozlohy kraje. Je níže položená a menší než Třeboňská. Od ní je oddělena nepřilíh rozsáhlým Rudolfovským hřbetem, který vystupuje do výšky téměř 580 metrů nad mořem svým nejvyšším vrcholkem (Miko, Hošek, 2009). Při jihovýchodním okraji pánve leží město České Budějovice. Od něho se severozápadním směrem táhne úzká plochá sníženina s četnými rybníky a polními a lučními kulturami téměř až ke Strakonícím. Celá pánev spolu s jejím nejbližším dosti členitým okolím, zejména v její jihovýchodní části, zaujímá nejteplejší polohy jižních Čech (Kovář, Koblasa, 1998). Krajina kolem Českých Budějovic je dosud dosti pestrá a mnohotvárná. Zásahu na tom má zejména členitá okolní pahorkatina s vrcholky pokrytými drobnými lesíky. Pestré louky sice na mnoha místech vystřídaly polní monokultury, ale zachovalé remízky, stromořadí a ostatní rozptýlená zeleň nadále zkrášluje urbanizovanou krajinu (Langhammerová, 2011).

Vydáme-li se západním směrem, dostaneme se do okolí Prachatic. O Prachaticích se říká, že jsou bránou do Šumavy, hned nad městem se tyčí hora Libín, kde začíná Šumavské pohoří. Prachatice už jsou samy o sobě městem, které je svým vzhledem podobné městečkům přímo na Šumavě (Miko, Hošek, 2009). Svým historickým charakterem se toto malé městečko může řadit mezi další města v předhůří Šumavy, jako je třeba Český Krumlov. Od Prachatic směrem na jihozápad už je vidět zvlněná krajina, kde již nenajdeme mnoho polí s kukuřicí, a obilím. Jsou tady malé vesničky roztroušené po krajině, osamělá stavění, u kterých se pasou ovce a dobytek. Zde již začíná ta pravá Šumava (Bárta, 2007).

Šumavská krajina je charakteristická zvlněným povrchem, neprostupnými lesy, ledovými říčkami a také místy, která souvisejí s lidskou prací. Šumava není jen Národní park Šumava, jak se někteří domnívají. Je to oblast, která je po staletí spjata s člověkem a je tedy člověkem i významně ovlivněna (Miko, Hošek, 2009).

3. Pozemkové úpravy na území České republiky

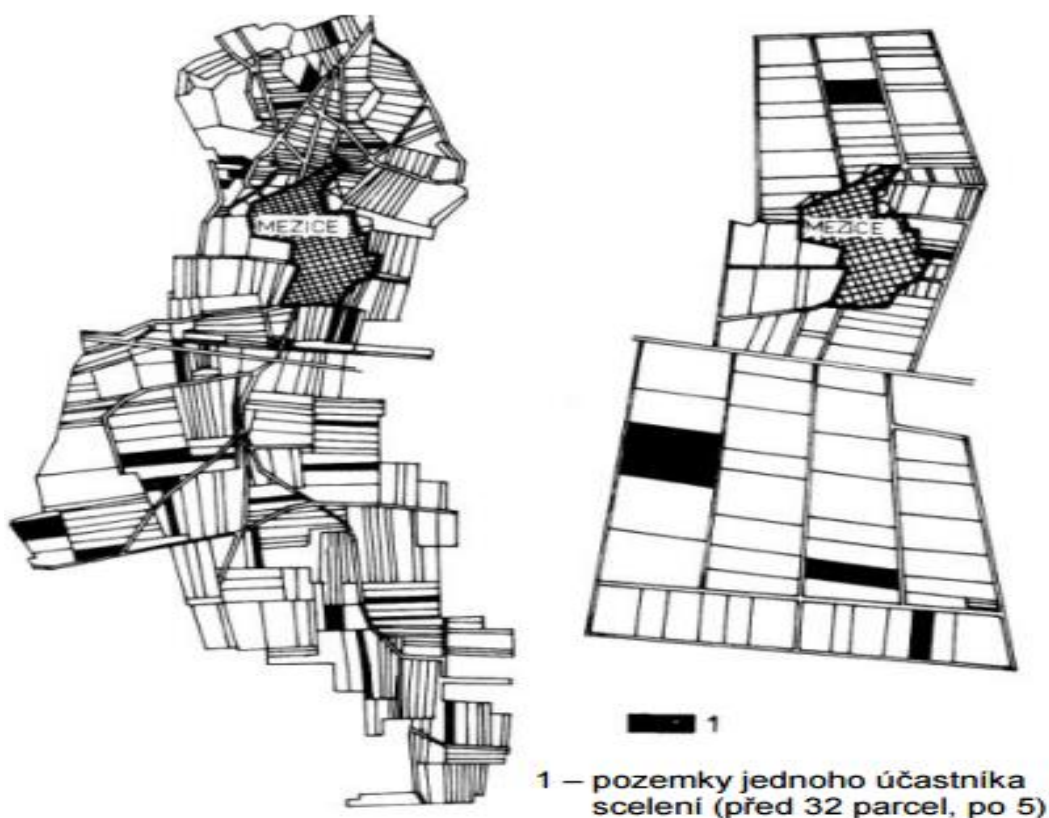
Pro vývoj území našeho státu bylo zásadní období 12. století, kdy nastala takzvaná velké kolonizace. S nárůstem počtu obyvatel docházelo k mýcení a vypalování lesů, či úpravám pastvin. Kolonizace byla vyvolána v důsledku velké míry feudálů zakládat nové poddanské vesnice. Na území dnešního Českého státu panující šlechta přerozdělovala rozsáhlá území celkově především německým kolonistům. Ve 14. století vlivem dostatku pracovních sil ochaboval zájem feudálů o kolonisty, proto jejich příliv skončil. Zakládání nových vesnic, a především k nim rozvržení půdního fondu bylo svěřeno takzvanému lokátorovi, který ovládal měřičské práce. V důsledku modernější orby pozemky získaly protáhlý tvar (Váchal, 2011).

Mezi práva lokátora patřilo stát se dědičným rychtářem a ponechat si část půdy osvobozené od poplatků. Naopak povinností bylo najít osadníky a do určitého termínu jim přidělit půdu. Držitelem přidělené půdy osadníkům zůstal feudál, přičemž osadníci měli právo pouze se na půdě usídlit a obdělávat ji. Ke konci 17. století byla již obdělávatelná zemědělská půda v podstatě rozdělena. V českých zemích došlo k dosti rozsáhlým přesunům po skončení třicetileté války v roce 1648. Začátek 18. století se nesl v duchu projevů nedostatků víceméně chaotického rozdělování půd v předchozích stoletích. V roce 1705 bylo navrženo rozdělení půdy na malé selské usedlosti. V tomto návrhu se počítalo s pachtem na dobu určitou, nikoliv na pacht dědičný (Maršíková, Maršík, 2007).

V roce 1849 se první rakouský hospodářský kongres, zásluhou vlastenecké společnosti, usnesl na tom, aby rozvoj zemědělství byl řešen scelováním pozemků. V roce 1855 byl vypracován návrh prvního scelovacího zákona, který však nebyl realizován. Stále naléhavější potřeba vyvolávala dobrovolné akce, představující zajímavý občanský a technický přechod mezi státem řízenou raabizací a pozdějším scelovacím zákonem. Jejich průkopníkem a propagátorem byl František Skopalík, starosta obce a poslanec říšského sněmu, který v rodných Záhlinicích na Hané roku 1856 navrhl první scelování.

V roce 1883 byl vydán říšský (rakouský) rámcový zákon o scelování hospodářských pozemků, který uváděl účel a zásady komasací, organizaci scelovacích úřadů, scelovací řízení a způsob hrazení nákladů. Tento zákon byl vydán s použitím principu majority. Zákon byl přijat v roce 1884 moravským zemským sněmem a v roce 1888 slezským sněmem. Český sněm tento zákon neschválil, a proto se v Čechách podle říšského scelovacího zákona scelovací práce neprováděly. Český zemský sněm nepřijal z kompetenčních důvodů vládní předlohu zemského zákona a jeho přijetí opět ani v roce 1905. Důsledkem bylo, že až do roku 1940 se nemohlo v Čechách provádět scelování na základě právních norem, ale jen na základě dobrovolnosti a za 100 % souhlasu všech účastníků. Proto se od roku 1890 do roku 1940 podařilo na území Čech provést scelovací práce jen na území dvou obcí. Teprve v roce 1940 byla okamžitě rozšířena působnost moravských zemských scelovacích zákonů i na Čechy (Váchal, 2011).

Obr. č. 1 Ukázka scelování pozemků v obci Mezice - 19. století

(Maršíková, Maršík, 2007)

3.1 První pozemková reforma

Po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 byl vydán zákon č. 32/1918 Sb. o obstavení velkostatků k zabránění manipulace s půdou velkostatkářů, šlechty a církve. Tak byla odstartována první pozemková reforma (Zeman, 2013). V následujícím roce 1919 byl vydán záborový zákon č. 215/1919 Sb., kterým byl zabrán velký pozemkový majetek, tedy nemovitosti vlastníků výměry nad 150 ha obdělávané půdy, případně 250 ha celkové výměry. Formulace zákona umožňovala z důvodu ekonomické účelnosti zvýšit tuto hranici do 500 ha. V roce 1920 byl přijat zákon přidělový č. 81/1920 Sb., který stanovil zásady přidělování pozemků drobným zemědělcům a jiným nájemcům. Jako poslední byl přijat náhradový zákon č. 329/1920 Sb., který stanovil zásady pro výpočet náhrad vlastníků za zabrané pozemky (Benda, 2013).

Výzkumným orgánem československé pozemkové reformy od 15. října 1919 do 1. května 1935 byl Státní pozemkový úřad, který byl zřízen zákonem č. 330/1919 Sb. Na základě zákona o pozemkové reformě z dubna 1919 bylo ke konci roku 1932 zabráno 17 % zemědělské půdy (bez pastvin) a 28,6 % půdy z celkové plochy státu. Jen malá část půdy se dostala do rukou drobných rolníků. Pozemková reforma posílila velkovýrobní podnikatele v československém zemědělství, neuspokojila však potřeby malých a středních rolníků (Němec, 2004).

3.2 Poválečný vývoj

Dne 21. června 1945 byl vydán dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakožto i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, byl konfiskován zemědělský majetek, zejména v oblasti Sudet. Dále dekretem prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, byly podrobněji upraveny podmínky pro přiděly zkonfiskovaného zemědělského majetku. Mezi další patřil dekret č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. Konfiskovaná půda přecházela do rukou Národního pozemkového fondu, který byl řízen Ministerstvem zemědělství, a který prováděl a kontroloval průběh konfiskace i rozdělování půdy (Němec, 2004).

Hranicí přidělu bylo 8 ha orné půdy nebo 12 ha zemědělské půdy podle její bonity. Pro mnohočlenné rodiny, které měly nejméně 3 děti, byla hranice 10 ha orné nebo až do 13 ha zemědělské půdy podle její bonity (Dumbrovský, 2004).

3.3 Revize první pozemkové reformy

V roce 1947 byl vydán zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy k odstranění jejich závad a nedostatků. Podle zákona o revizi pozemkové reformy se statkářům odebírala veškerá půda nad rozsah určený zákonem o pozemkové reformě z roku 1919, tj. půda zemědělských podniků nad 250 ha celkové plochy nebo 150 ha orné půdy. Pod zábor pak dále spadala půda, která byla ponechána ve vlastnictví statkářů obcházením zákona o pozemkových reformách z roku 1919 a rovněž půda statků, které v roce 1919 nepodléhaly pozemkové reformě, poněvadž nedosahovaly maximální hranice, avšak později této hranice dosáhly (Němec, 2004).

Zbývající půda velkostatků měla být rozdělena drobným a středním rolníkům. Vlastníkům bylo ponecháno pouze 50 ha (Benda, 2013).

3.4 Druhá pozemková reforma

V roce 1948 byla vyhlášena druhá pozemková reforma. Koncem března roku 1948 byl přijat doplněk k zákonu č. 142/1947 Sb., o revizi pozemkových reform. Revizi podléhala veškerá půda zbytkových statků a církevních hospodářství. V této etapě bylo statkářům odňato 966 714 ha půdy, z toho 228 180 ha zemědělské a 738 534 ha lesní půdy. Téměř zcela bylo likvidováno velké statkářské pozemkové vlastnictví (Zeman, 2013).

V březnu roku 1948 byl přijat Národním shromážděním zákon č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě. Vykoupena byla veškerá půda výkonných zemědělců s výměrou nad 50 ha a byla přidělena oprávněným uchazečům. Spekulativní půda byla zabráná v celém rozsahu. Tato etapa se začala uskutečňovat v roce 1949. Jejím provedením byly pověřeny místní národní výbory, rolnické komise a místní organizace Jednotného svazu československých zemědělců. Státem bylo vykoupeno 432 905 ha půdy (Němec, 2004).

4. Úpravy pozemků v jižních Čechách

Z nejstarší historie je známo, že zájem o osídlování jižních Čech nebyl silný z důvodu odlehlosti území od vzdálených hlavních komunikačních tras. Proto ani krajina zde nebyla po dlouhou dobu měněna. Zdejší lesnaté území zůstalo až do příchodu slovanského obyvatelstva v 7. až 8. století téměř nedotčeno. Výjimku snad tvořily severozápadní a severní okraje regionu, kde se uplatňoval vliv Keltů. Nejjižnější keltské oppidum v českých zemích se nacházelo u Třisova. Slované se sem dostali jednak z českého vnitrozemí proti toku Malše, Stropnice, Lužnice a jednak z oblasti Podunají. Nedaleko Doudleb se nacházelo i jedno z nejstarších opevněných sídel Slovanů v jižních Čechách. Území kolonizované slovanskými kmeny sahalo i na území dnešního Rakouska, k řece Zwettl. Kromě budování prvotních center osídlení (mocenské působení Přemyslovců se odrazilo v budování mocných a dobře opevněných hradišť ve všech periferních oblastech, na jihu Čech tento systém uzavíralo hradiště v Doudlebech) měl na tvorbu zdejší kulturní krajiny vliv zejména průběh a fungování obchodních, popřípadě i pašeráckých stezek, které vedly přes hraniční lesy, a které na sebe postupně vázaly další sídla zprvu přechodného charakteru, později trvalejšího rázu, jejichž každodenní fungování formovalo okolní zalesněnou krajinu a přetvářelo ji na krajinu více odlesněnou, trochu lépe prostupnou a zemědělského typu (Mičková, 2006).

S nástupem středověké kolonizace ve 12. století a příchodem německých obyvatel se začala intenzivněji utvářet i kulturní krajina, protože vznikala systematictější a propojenější sídelní systém sledovaného regionu, respektive Novohradského podhůří a okrajů Českobudějovické a Třeboňské pánve. Vlastníkem veškeré neobydlené půdy byl dosud panovník, který půdu propůjčoval členům své družiny. Tak se ve významnějších střediscích formovala středověká šlechta, jež začala měnit strukturu naturálních dávek, které již neplynuly do knížecích hradů, ale do sídel venkovské šlechty. Na utváření prostoru regionu v období vrcholného středověku se kromě šlechty podílely hlavně kláštery, ve sledovaném území konkrétně cisterciácké kláštery Zlatá Koruna, původně Svatá Trnová Koruna, a Zwettl v Rakousku. Ty přinesly do oblasti prvky nového hospodářského a kulturního života a měly velký vliv na přeměnu zbývající panenské přírody v kulturní krajinu (Zavřel, 2006).

Ovšem těžko přístupné končiny nejjižnějšího území, jejichž zemědělská kultivace byla navíc i vzhledem k nepříznivým klimatickým a půdním charakteristikám obtížná, tedy horsko-lesní pohraniční systém, zůstaly ještě nějakou dobu nedotčeny, stejně jako bažinatá povodí řek se špatnými půdními podmínkami pro pěstování plodin. Taková území byla osídlována až nakonec, po vybudování soustavy rybníčních děl, tedy po kompletní přeměně krajiny. Přibližně v polovině 13. století již byla ve zdejším regionu téměř zformována držba půdy, rozsáhlý majetek vlastnil významný jihočeský rod Vítkovců, ostatní drobní feudálové si k zabezpečení svého majetku, který měl podstatně menší územní rozsah a podružnější význam, budovali prosté zemědělské dvorce, drobné hrádky a tvrze, například Žumberk (Kozák, 2006).

Rozvíjející se peněžní trh umožnil podnikat profesionálním zakladatelům sídel, lokátorům. Kolonizační podnikání spolu se zaváděním dědičného práva nájmu půdu významně změnilo hospodářskou, společenskou a sídelní strukturu na českém jihu. Nově založené osady a počáteční osvobození od povinností vůči lennímu pánovi přilákalo nové osadníky, o které měli zájem panovníci, církve i noví lenní majitelé. Na tomto území tak byly osídleny a kolonizovány převážně hospodářsky příhodnější oblasti Novohradského podhůří a okraje Třeboňské a Českobudějovické pánve. V těsném zázemí sídel, za jednotlivými hospodářskými budovami, byla vytvořena struktura zemědělských pozemků různých tvarů a rozměrů, které příslušely ke stavení a sestávaly z obhospodařovaných ploch orné půdy, luk a pastvin. Tyto takzvané plužiny svým dalším vývojem vtiskly venkovské krajině mozaikovitý vzorec drobných, místy i terasovitých políček, oddělených mezemi, se střídajícími se druhy pěstovaných plodin (Řezníčková, 2003).

5. Úpravy pozemků za dob Rožmberků

Rod Rožmberků je na území jižních Čech neodmyslitelně spjat s výstavbou rybníků, těch si vrstva velmi cenila. Velký rybník, který byl navíc osazený, měl hodnotu jako dvě nebo tři vesnice se všemi polnostmi, usedlostmi a vlastnickými právy (Pánek, 2011). Výnos z rybníků byl v této době hlavním zdrojem příjmů. Vysoký výnos byl spojen s nízkými náklady na udržování rybníků. Proto panstvo neváhalo obětovat rozsáhlé pozemky na výstavbu rybníků (Křivánek a kol., 2012).

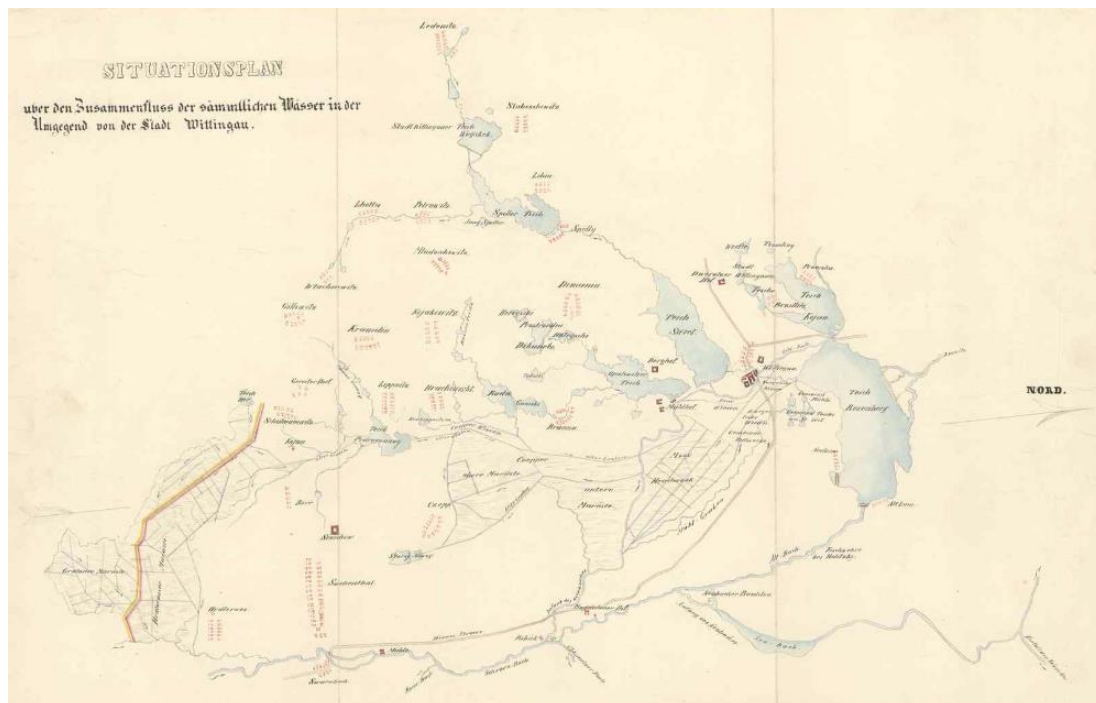
Před samotnou výstavbou rybníka bylo důležité promyšlení volby místa, kde se mohl rybník rozlévat. To mělo veliký význam pro zábranu pozemků pro konkrétní stavbu. Význam byl i pro okolní dotčené pozemky, které byly podmáčeny. Vrchnost musela poddaným vzniklou škodu nahradit, i mimo jiné tak vznikaly velké rozbroje. Kvůli těmto sporům vznikaly soudy, a tak z dochovaných písemností můžeme posoudit parametry rybníků (Hule, 2004).

Zpočátku nebyly budovány ucelené rybníční soustavy. Nejčastěji se vyskytovaly ojedinělé, jednotlivé rybníky různých výměr, vyskytující se roztroušeně po celém území. Starší rybníky se vyskytovaly v polohách na horních tocích. Posléze se rybníkářství začalo rozvíjet v nížinách, kde byla kvalitní půda i zásoby vody (Berka, 1985). Následkem tohoto tvrzení jsou rybníky Dvořiště a Holná na jihočeském území. Oba dva rybníky jsou vystavěny na bažinatých pozemcích, které neměly žádný užitek. Vodní hladinu stavitelé zvýšili vybudováním nevysokých, ale zato pevných hrází. Tím dali vznik, na tehdejší dobu, nevídaně rozsáhlým rybníkům (Míka, 1963). Tyto dva rybníky jsou dochovány dodnes, přičemž však byly v pozdější době rozšířeny do dnešní podoby (Křivánek a kol., 2012).

V některých místech bylo nutné přivádět vodu z velkých vzdáleností a budovat tak několika kilometrové umělé stoky, jinde zanikl na úkor rybníku les či pole s ornou půdou (Haubelt, 2003). Rybníční stoky se budovaly v případě, že se v okolí nevyskytoval vhodný potok pro napájení rybníku vodou (Sekera, 2000). Typickým případem je vybudování Zlaté stoky. Jedná se o nejvýznamnější vodohospodářskou stavbu Štěpánka Netolického, jednoho z nejznámějších českých rybníkářů. První zmínka o vybudování Zlaté stoky se datuje k roku 1506, kdy vladař Petr z Rožmberka přijal návrh na zdokonalení třeboňského rybníkářství (Křivánek a kol., 2012). Štěpánek Netolický navrhl myšlenku vybudovat kanál, který přímo spojí

řeku Lužnici s okolními rybníky, čímž by se vytvořila ucelená rybníční soustava. Vladař Petr z Rožmberka tento návrh schválil (Šusta, 1995).

Obr. č. 2 Situační plán vodní soustavy v jihozápadní části Třeboňské pánve

(www.digi.ceskearchivy.cz)

Vedle rybníkářství docházelo v období panování rodu Rožmberků ve velké míře ke scelování pozemků ve prospěch panského majetku. Rozsáhlá výstavba rybníků, panských dvorů i obor zabrala mnoho lánů poddanské půdy. Při výstavbě panských dvorů se zabírala půda co nejúrodnější, na což poddaní nejvíce dopláceli. Rožmberská správa nahrazovala poddaným přivlastnění jejich půdy finančně, či směnou za jiné pozemky (Hule, 2004). Jakub Krčín z Jelčan, mimo jiné vynikající rožmberský rybníkář po Štěpánku Netolickém, disponoval pravomocí strážce pozemkové držby. Nechával přeměřovat výměry jednotlivých poddanských pozemků. V mnoha případech se ukázalo, že poddaní hospodaří na panské půdě, z čehož plynula povinnost odvést na panství finanční náhradu. Druhá varianta byla připojit pozemky k panským dvorům, pokud by však toto řešení bylo účelné (Rameš, 2011).

Postupem času se Jakub Krčín dozvěděl o využívání pozemků, které obhospodařovali poddaní, avšak neprávem. Při přeměrování pozemků Jakub Krčín narazil na takzvanou odúmrt'. Pokud zemřel poddanský hospodář bez přímých potomků, měly jeho pozemky připadnout vrchnosti. Jelikož právě panovala doba zaostalého dvorového hospodářství, nemohla si vrchnost tyto pozemky hospodářsky osvojit (Křivánek a kol., 2012). Dané pozemky tak zůstaly v držbě obce či příbuzných. Jen v případě možnosti scelení těchto pozemků s polnostmi panských dvorů bylo možné osvojení vrchností. Pokud tento případ nenastal, neměla vrchnost zájem o osvojení. Pozemky poddaným dále nechala, ovšem ale za peněžní náhradu (Haubelt, 2003).

Nezájem o tyto pozemky ze strany vrchnosti má své okolnosti. Největším důvodem z hlediska nezájmu o hospodářské plochy má rozvoj panských sídel (Šusta, 1995). Panství v Krumlově, jež mělo reprezentovat panský rod, mělo projít celkovou úpravou a sloužit jako symbol Rožmberků, a tudíž byly ostatní aktivity podřadné. Panovník Vilém z Rožmberka kladl velký důraz na úpravu nesourodého komplexu. Jednalo se o scelení Hrádku s věží a gotickým Horním hradem. Úpravu panství měl na starosti autor paláce na Pražském hradě, kterým byl Antonín Vlach (Hule, 2004).

V pozdějších dobách byla v místě panského areálu vybudována rozsáhlá zbrojnice, na úkor měšťanských domů a usedlostí (Pacáková a kol., 2004).

V roce 1555 byla započata výstavba lusthausu v zahradě nad zámekem, kterou se Rožmberkové nechali inspirovat na své cestě v Itálii. Ten samý rok nechali zřídit na lesnatých svazích řeky Polečnice oboru (Pánek, 2011).

Pozornost byla věnována i hradu na Nových Hradech, kde nechal Vilém z Rožmberka vysadit na svazích štěpnici. Opravy hradů ve Vimperku a Rožmberku daly vzniku okolním panským zahradám (Pacáková a kol., 2004).

Jako vedlejší panská rezidence sloužil zámek v Třeboni. Stavba mohutného předsunutého opevnění dala vzniku též panským zahradám (Hule, 2000).

V roce 1579 začalo budování rozsáhlé obory u Netolic, kde současně probíhala výstavba Krčínovi tvrze Nový Leptáč. Během roku 1580 získal Leptáč do svého majetku Vilém z Rožmberka. V jeho sousedství nechal vystavět lovecký letohrádek Kratochvíle. Kolem tohoto letohrádku byly založeny též zahrady. Během vlády Petra Voka pokračovalo rozšíření zahrad započaté jeho bratrem Vilémem. Petr Vok koupil panství na Bechyni, které nechal celkově předělat. Zde navíc zřídil rozsáhlou Černickou oboru. Urbář z roku 1581 uvádí, že se v zahradách bechyňského

panství pěstovaly dokonce subtropické druhy ovoce. Petr Vok rozšiřoval i modernizoval zahrady déle v okolí zámků ve Vimperku a Želči, jež dostal darem od svého bratra. V roce 1602 se Třeboň stala hlavním sídlem rodu Rožmberků. Stalo se tak kvůli nucenému prodeji krumlovského panství císaři Rudolfovi II. Tato situace si vynutila velkou proměnu zámeckého komplexu (Durlík, 2011).

6. Úpravy pozemků za dob Eggenbergů

Historie rodu Eggenbergů není na území jižních Čech příliš dlouhá, ale i tak se stačila zapsat do jihočeských dějin úpravou pozemků v okolí zámku Český Krumlov (Juřík, 2008).

O krumlovské panské zahrady nebylo dlouhá léta staráno. Citelné poničení zahrad je spojené s budováním nových opevňovacích valů, které leží v bezprostřední blízkosti zahrad nad zámkem. Další neblahé poničení přinesla třicetiletá válka. Válka přinesla nejen devastující podobu krajiny, zároveň i hospodářský úpadek. Hospodářská krize započala již po odchodu Rožmberků z krumlovského panství, ovšem následky třicetileté války problémy ještě více prohloubily. Částečné zlepšení situace, a to hospodářské i stavební, přišlo až 25 let po třicetileté válce činnostmi spojenými s českokrumlovskými jezuitami (www.ckrumlov.info).

Rapidní změny k lepšímu přinesl až rok 1664, kdy se ujal vlády českokrumlovského panství Jan Kristián z Eggenbergu. Ihned v roce 1666 se oženil s Marií Ernestinou ze Schwarzenberga, která nechala v zahradě vystavět umělou jeskyni. Od 70. let 17. století se již oba začali více zdržovat v Českém Krumlově, což se projevovalo na úpravách zámku (Radimská, 2007). V roce 1678 započaly práce na vzniku nové dvorní zahrady, která měla vzniknout západně od zámku z části na území bývalé rožmberské zahrady (www.ckrumlov.info).

Nově vybudovaná zahrada se velmi rozšířila i do míst, kde se nacházely původní louky a pole. Zahrada měla tvar obdélníku. Délka byla přes 750 metrů

s šířkou 150 metrů. Autorem i stavitelem zároveň byl Jacopo Antonio de Maggi, zahrada se tak nesla v duchu italského charakteru (www.zamek-ceskykrumlov.eu).

Určitou dobu byly obě zahrady, nová i stará, využívány jako okrasné. Po úplném dokončení nové zahrady sloužila stará zahrada pouze pro pěstování zeleniny a ovoce. Zhotovením nové zahrady bylo rozděleno 11 hektarů zahradní plochy do čtyř teras (www.ckrumlov.info).

Mezi dvěma lesíky čtvercového tvaru byla vybudována ve středu zahrady cesta, vedoucí až k zámeckému rybníku. Čtvercový rybník se nacházel na nejvíce vyvýšeném místě zahrady. Bezprostřední okolí rybníku lemovaly aleje osázené lípami (www.zamek-ceskykrumlov.eu).

Pozornosti také neunikly užitkové zahrady. Ty se v dnešní době nacházejí v místě zásobního zahradnictví správy českokrumlovského zámku. Tato lokalita byla osázena pomerančovničky. V pozdější době zde byl založen i vinohrad (www.encyklopedie.ckrumlov.cz).

Úpravy se dotkly i sedmi hektarové zahrady poblíž Chvalšinského potoka. Pro území zahrady se původně používal název Thier Garten. Avšak v průběhu let se rozšířil místní název Jelení zahrada. Tento název vyjadřoval hlavní funkci zahrady, a to chov vysoké zvěře. Střed Jelení zahrady se nacházel na území bývalé renesanční zahrady, která v minulosti prošla značnými úpravami. Při osázení Jelení zahrady dřevinami byly zejména kolem alejí použity javory a lípy. V západní části zahrady se upřednostňovala výsadba skupin keřů. Přihlíženo bylo i na vysázení břehových porostů dřevinami, jako je olše, osika či vrba. Severní strana zahrady se naopak vyznačovala porosty smíšených lesů s bohatým keřovým patrem. Pro východní stranu byla z poloviny typická parková louka se solitérami nebo menšími skupinami stromů. Druhá polovina východní části se od jiných částí zásadně lišila, jelikož byla osázena ovocnými stromy (www.ckrumlov.info).

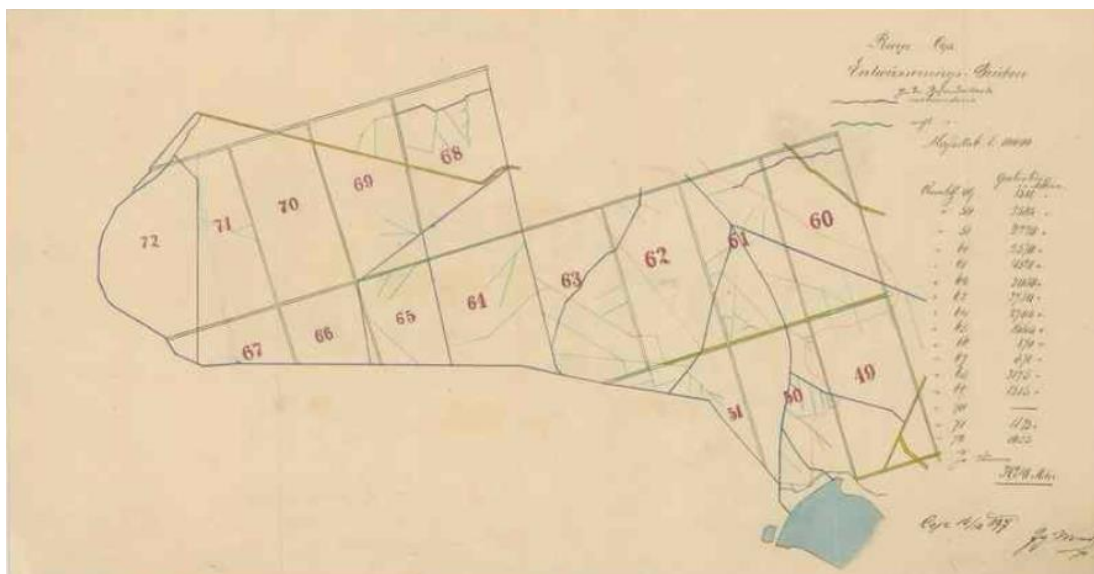
7. Úpravy pozemků za dob Schwarzenbergů

Jan Adolf I. ze Schwarzenberga získal v roce 1660 do vlastnictví panství v Třeboni. Poté ihned v říjnu 1661 přikoupil budoucí perlu schwarzenberského rodu v Čechách, a to panství Hlubokou nad Vltavou od Baltazara de Marrase. Těmito majetkovými operacemi vytvořil základ schwarzenberského dominia v jižních Čechách (Juřík, 2008).

7.1 Úpravy zemědělských pozemků

Schwarzenbergové se zasazovali o vylepšování svého panství. Poctivě se věnovali hospodářství, a to lesnictví, zemědělství i průmyslu. Všechny tyto vyjmenované oblasti vzkvétaly především díky Janu Adolfovi II. Rok 1848 přinesl nedostatek pracovních sil v souvislosti se zrušením roboty. Zejména nedostatečná pracovní síla inspirovala Jana Adolfa II. k použití zemědělské mechanizace. Využívání techniky v zemědělství umožnilo pěstování pohanky, píce, jetele a kukuřice. Rozšířená pěstba řepy cukrovky a řepky olejky se projevila v roce 1851. Střídavé hospodaření zcela nahradilo trojhonný polní systém (Juřík, 2008). Nástup zemědělství přinesl rozsáhlou úpravu pozemků a zejména likvidaci pozemků s výskytem bažin a mokřin díky vybudovanému odvodnění. Zmenšování rozlohy lesů ve prospěch zemědělských ploch znamenalo veliký zásah do utváření a využívání krajiny (Bárta, 2007). Vrchnost zakládala velkostatky a začala hospodařit ve vlastní režii. Následné zkulturnění krajiny znamenalo lepší hospodářské využití, což dalo zvýšení její úživnosti a hospodářskému využití (Horký, Vorel, 1988).

Obr. č. 3 Mapa odvodnění pozemků v polesí Cep

(www.digi.ceskearchivy.cz)

7.2 Osidlování šumavských lesů

K pronikání do Šumavských lesů přispělo sklářství, které mělo na Šumavě ideální podmínky díky dostatku křemene a dřeva. Není divu, že v přístupných místech byly stromy káceny i nadměrně, přestože některá nařízení nedovolovala neohospodárnou a les nešetřící těžbu. Zastavit tuto bezhlavou těžbu se podařilo až v době, kdy celou oblast vlastnil rod Schwarzenbergů. Po třicetileté válce, která znamenala v celé zemi rozvrat řádného hospodaření, se všechny vrchnostenské správy snažily o návrat k normálním poměrům. Na Šumavě byly novým příchozím poskytovány určité výhody, mimo jiné se jim přenechávalo i dřevo na obnovu či novou výstavbu chalup a usedlostí. Toto doosidlování znamenalo zvýšení protikladu mezi českou podhorskou oblastí a jazykově již německou horskou krajinou. Lesy byly vystaveny novému náporu (Andreska, 2003).

Největší růst osídlení souvisel s prudkým rozvojem a růstem těžby dřeva. Intenzivní těžba začala na schwarzenberských panstvích, zejména na krumlovském a

prášilském. Splavňování horního toku Vltavy a Otavy mělo za následek rozsáhlé odlesňování na velkých pasekách i v centrální části Šumavy (Kozák, 2003). Současně se s těžbou dřeva hledal způsob, jak dopravit co možná největší množství dřeva do oblastí s největším nedostatkem (Hrib, 2009).

Realizací této myšlenky se zhostil schwarzenberský lesní inženýr Josef Rosenauer, který vypracoval projekt Schwarzenberského kanálu. Tento projekt spočíval v zcela ojedinělém propojení řady šumavských potoků pomocí umělého koryta, v případě potřeby zásobovaného vodou z pomocných nádrží a z Plešného jezera (Hladík, 1989).

Délka kanálu na našem území činí téměř 51 km. Výstavba první části kanálu započala 29. dubna 1789 a skončila v roce 1793 u osady Jelení Vrchy. Tím byla dokončena první část kanálu, nazývaná později starý kanál, o celkové délce 39,9 km. Stavba dále nepokračovala, neboť sám Rosenauer pochyboval o tom, zda voda z přítoků bude stačit k plynulému provozu kanálu (Záloha, 1989). Dále byl Rosenauer pověřen vypracováním projektu, založeným na propojení řek Křemelná a Vydry tak, aby kanál obcházel nesplavný úsek Vydry pod Antýglem (Tesař, 2003). Takto vybudovaný kanál zvaný Vchynicko-tetovský byl dokončen v roce 1801. Dlouhý je 14,4 km. Jeho počátek se nachází na řece Vydře pod bývalou osadou Vchynice – Tetov, konec u Čěnkovi pily. Aby dříví nepronikalo na začátku kanálu do Vydry, byla Vydra přehrazena hradlovým mostem (Blažek, 2006).

Doprava dřeva napomohla ještě vzniku několika dřevařským osadám. Navíc vlivem osídlení a zvýšeného počtu pracovních příležitostí narůstala potřeba zemědělské půdy. Důkaz této potřeby je patrný v oblasti Volarska, kde došlo k největšímu úbytku lesních porostů. Výsledkem této etapy osidlování Šumavy je ustálená síť různě velkých vesnic a vznik prosperujících center při zemských stezkách. V této době začalo osídlení přesahovat z podhůří do středních poloh Šumavy, ojediněle do vyšších poloh. Ačkoli toto osídlení zasáhlo i prostřednictvím zemědělské činnosti do hloubky, krajinný ráz vyšších oblastí Šumavy neovlivnilo (Fröhlich, 2003).

Kolonizace pohraničních šumavských lesů vyvrcholila v 19. století. Hlavním podnětem byl stále rostoucí rozvoj sklářství a s tím související těžby dřeva. Avšak ani po postupném úpadku sklářské výroby se tyto končiny nevyklidily, protože pokračující těžba dřeva v souvislosti s větrnou kalamitou v roce 1868 umožňovala obživu relativně velkému počtu obyvatel. Po celé Šumavě navíc pracovaly hamry a

pily, díky čemuž byly upravovány různé vodoteče a náhony pro jejich zásobení vodou (Chocholoušková, Gutzerová, 2003).

7.3 Úpravy přilehlých pozemků zámku Hluboká nad Vltavou

Četných změn se dostalo i na pozemcích bezprostředního okolí panství Hluboká nad Vltavou. Rozsáhlé úpravy pozemků byly spojené s přestavbou zámku a budováním rozsáhlého krajinářského zámeckého parku. Rozloha zájmové plochy činila 20 km². Jedná se o krajinářsky pojatý celek s množstvím záměrně komponovaných alejí, remízků, bažantnic, vegetačních doprovodů v naprosto převážně zemědělsky využívané krajině (Bárta, 2007). Vybrané louky byly přebudovány ve stylu anglického parku. Okolní krajina se osázela domácími dřevinami, převážně však dubem letním. Naopak přímo v zámeckém parku bylo k osázení použito obrovské množství cizokrajních dřevin (Albrecht, 2006). Při úpravách pozemků hrála roli i podoba krajiny z dřívějších dob. Podobu zdejší částečně močálovité krajiny změnilo zakládání rybníků, z nichž Bezdrev vznikl již na konci 15. století (Horký, Vorel, 1988).

Park začíná u samotného zámku takzvanou Dolní zahradou, která má přísně regulovanou parterovou úpravu. V partiích parku odlehlejších od zámku převládají palouky, z travnatých ploch vyrůstají solitérní stromy nebo jejich skupiny. Na okrajích má park povahu lesa nebo mlází (Hrib, 2009). Území kolem zámku bylo rozčleněno alejemi a jezdeckými cestami. O náročnosti krajinných úprav svědčí fakt, že jen v roce 1851 tu bylo vysazeno 11 597 stromů a 2 180 keřů (Bárta, 2007). Podle pokynů knížecího páru práce vedl zahradník Gervasius Immelin. Velké zásluhy na úpravách parku a okolní krajiny má chýnovský rodák R. Wácha, kterého kníže poslal na studijní cesty po českých zemích i do zahraničí (Juřík, 2008).

8. Úpravy pozemků za dob Buquoyů

Největší úpravou pozemků za dob Buquoyů bylo bezesporu vybudování Terezina údolí. Přetváření údolí mezi Novými Hradý a Horní Stropnicí v krajinný park nelze dobově určit. K realizaci tohoto náročného projektu došlo až po svatbě Jana Nepomuka s Terezií, nejspíše však po roce 1768 (Krummholz, 2012). Přírodně krajinářský park Terezino údolí, původně zvané Krásné údolí, byl založen Janem Buquoyem na popud jeho manželky. Před založením krajinářského parku bylo toto území ovlivněno dlouhodobou činností člověka. Původní oblast tvořily drobné louky a lesíky, též se zde vyskytovalo několik zemědělských usedlostí. Současně s přebudováním těchto pozemků na přírodně krajinářský park byly provedeny úpravy i v prostoru pod starým hradem. Byla tak dotvořena kompozice zdejší kulturní krajiny, jež na samém počátku započala výstavbou rybníčních soustav u Žáru, Byňova a na Janovce (Albrecht, 2006).

Park Terezino údolí Jan Buquoy v roce 1781 své ženě Terezii věnoval. V její režii nadále probíhaly všechny realizace úprav. Celkovou koncepci parku vytvářel znalý architekt ve spolupráci se zkušeným zahradníkem (Marek, 2000a).

Souběžně s budováním krajinného parku v Terezině údolí se rozběhly úpravy staré panské zahrady za městem, zvané také Horní bažantnice, jejíž zalesněnou partii protínala dlouhá alej a dvojice charakteristických hvězdicových průseků s cestami. V nejvýchodnějším cípu se nacházela nepříliš rozlehlá louka s původním obydlím lovčího. To bylo následně zbořeno, louka rozšířena a následně zde vyrostlo pět nových domků (Krummholz, 2012).

Na podzim roku 1795, po zkázonosné povodni, bylo ještě přikoupeno několik pozemků po obou stranách řeky Stropnice (Marek, 2000a).

V roce 1803, po smrti Jana Buquoye, byl dobudován Modrý dům, který sloužil jako letní přechodné sídlo pro Terezii Buquoyovou (Juřík, 2008). Rok 1817 znamenal změnu vlastnictví Terezina údolí. Terezie Buquoyová předala park svému synovci Jiřímu Buquoyovi. V roce 1817 byl vybudován umělý kanál z říčky Stropnice, který napájel vodopád, nacházející se za modrým domem (Marek, 2000b).

Značné úsilí Terezie Buquoyové a nemalé výdaje znamenaly vytvoření, v místě Nových Hradů, jednoho z prvních krajinných parků na českém území (Krummholz, 2012).

V souvislosti s projektováním zámku započalo vleklé vykupování soukromých parcel kolem silnice na Weitru. Ty pak byly sjednoceny v zámeckou louku. Součástí těchto úprav bylo odsazení silnice dále od zámku. Za silnicí, na přikoupených pozemcích takzvané Kolmannovské zahrady, byl před rokem 1850 vybudován komplex čtyř dlouhých skleníkových staveb. V roce 1865 byl upraven a rozšířen dvůr a zřízen nový vjezd do zámku (Krummholz a kol., 2012).

Podle dochovaných dokumentů tak vznikl nejkrásnější šlechtitelský park v Čechách (Juřík, 2008). Vzhledem o zvýšený zájem správy lesů přineslo velký údiv rozhodnutí Jiřího Augusty Buquoye, které se týkalo odmítnutí veškerého výnosu, který by poskytoval les na dvou územích. Chtěl, aby se v těchto daných oblastech nekácely stromy, aby se nevybírало drobné dříví, zkrátka aby vše zůstalo v původním stavu. Tento důvod dal vzniku původnímu Hojnovodskému pralesu s výměrou 9,19 ha a přírodní rezervaci Žofín s původní rozlohou 58,74 ha, později rozšířenou na 97,79 hektaru. Kolem obvodu bylo vybudováno ochranné pásmo o rozloze 150 hektarů (Albrecht, 2006).

9. Úpravy pozemků v období po I. světové válce

První světová válka měla zásadní dopad na změny ve vlastnických právech k pozemkům a jejich obhospodařování v jižních Čechách. Vlastníci pozemků, kteří zároveň i pozemky obdělávali, se z války už nevraceli. Na zemědělské práce z tohoto přičinění zůstali pouze ženy s dětmi a starší lidé, kteří už nemohli tyto práce zastat. Dalším stěžejním faktem byl nedostatek koní pro práci, způsobený odvodem koní pro armádu. Vlivem nedostatku pracovních sil docházelo ke spoustě převodů vlastnických práv k pozemkům, ve velké míře k převodům v rámci rodiny. Spousta pozemků zůstala ladem (Korčák, 1929).

V období po skončení I. světové války muselo nově vzniklé Československo přijmout novou strategii v oblasti většiny součástí života. Počátečním úkolem byla změna orientace rozvojové osy ze severojižní na západovýchodní, s čímž souviselo vybudování nových západovýchodních železničních spojení v Československé republice (Löw, Míchal, 2003). Značné úskalí, související s nově vybudovanými silnicemi a železničními soustavami, se projevilo v oblasti záboru velkých ploch stavebních pozemků (Jonáš, 1990).

V dané době docházelo k rozsáhlým úpravám toků v souvislosti s pozemkovou reformou v letech 1919 až 1935. V období první republiky vrcholily úpravy významných toků, které doprovázely úpravy drobných toků v zemědělské krajině. Řada stavebních úprav na tocích byla prováděna i v rámci veřejně prospěšných prací zajatci z 1. světové války. Tyto úpravy, které se dotkly velké části toků v zemědělské krajině, ovlivnily podobu říční sítě na dlouhá desetiletí (Říha, 2008).

V meziválečné době byly na Suchdolsku objeveny po obou březích řeky Lužnice v podloží zásoby šterkopísku, vhodný především k betonářským účelům. Písek se těžil ze dvou lomů. Jeden lom se nacházel v místech dnešní Nové Huti a druhý po levé straně silnice vedoucí ze Suchdola nad Lužnicí do Hrdlořez. V této oblasti se začalo i s dobýváním rašeliny. Rašelina se těžila v katastrálním území obce Hrdlořezy (Hadač, 2003).

S dalšími úpravami pozemků na jihu Čech, kdy došlo k rozsáhlému záboru pozemků, souvisí výstavba Československého předválečného opevnění na rakouské hranici v roce 1939. Opevnění spočívalo ve výstavbě takzvaného lehkého opevnění, jehož systém byl pak postupně prokládán těžkými objekty na obranu důležitých komunikací a úseků (Spurný, 2006).

9.1 Úpravy pozemků v důsledku první pozemkové reformy na Buquoyském panství

Vyhlášení první pozemkové reformy mělo citelný vliv na pozemky patřící rodu Buquoyů. Pozemková reforma způsobila to, že celkové Buquoyské panství v jižních Čechách bylo rozlohou zmenšeno o 30%.

Konkrétně panství Nové Hradky mělo následkem pozemkové reformy výslednou výměru 11 405 hektarů oproti původním 16 272 hektarům. Na panství nové Hradky žilo pouze 8 % obyvatel hlásících se k československému občanství, zatímco zbylých 92 % tvořilo obyvatelstvo německé národnosti (Juřík, 2008).

V konečném vyznění pozemkové reformy na Novohradsku došlo ke změně lesního a přírodního fondu. Hraběte Karla Buquoye postihla pozemková reforma nejvíce, jelikož byl největším vlastníkem jednotlivých pozemků na panství. Hrabě byl opakovaně obviňován z protičeského vystupování, což bylo i jedním z důvodů pro provedení pozemkové reformy na celém Buquoyanském panství. Místní odbor jednoty se domáhal příslušných orgánů, aby se v rámci reformy neponechaly hraběti Buquoyovi žádné hospodářské a zámecké budovy, neboť by tyto budovy sloužily případně k sociálním nebo školním účelům. Bylo domáháno i toho, aby hraběti nebylo ponecháno ani 250 hektarů půdy, která byla garantována zákonem. Sám hrabě Karel Buquoy se osobně vkládal do řízení, která probíhala mezi Státním pozemkovým úřadem a Ministerstvem zemědělství na straně jedné a Národní politikou podpory na straně druhé. V celkovém výsledku dopadlo rozhodnutí pro hraběte relativně přijatelně. Ve správě panství zůstalo několik provozů, například cihelny, pila či pivovar. Hraběti zůstal v držbě zámek v Nových Hradech či značné lesní plochy a rybníky. Za zabraný majetek dostal hrabě Karel Buquoy finanční kompenzaci, jelikož zabraný majetek zákonně podléhal finanční náhradě (Nikrmajer, 2006).

9.2 Připojení území Vitorazska k Československému státu

Vitorazsko bylo původem oblastí ležící na jihu Čech. Později však bylo poněmčeno a následně přidruženo k Rakousku (Hokr, 2003). Název území je odvozen od dolnorakouského města Weitra. Vitorazsko Rakousku náleželo až do roku 1918 (Koblasa, 2013). Dne 13. 12. 1919 se uskutečnila rada mezi oběma státy ohledně připojení Vitorazska k Československu. Česká strana měla přání, aby Rakousko povolilo Československu obsazení dotčeného území, než se spor vyřeší. Tento návrh byl předložen z důvodu, že lidé žijící na tomto území nevěděli, k jakému státu patří, a podle toho s nimi Rakousko také tak jednalo. Prozatímní situace mezi

dobou ukončení první světové války a konáním této porady vedla k nemalým nepokojům (Blaive, Molden, 2009). Z této porady vzešla delimitační komise, jejímž úkolem bylo přihlídnutí k článkům mírové smlouvy a dosavadním katastrálním hranicím, hospodářským a vlastnickým poměrům, což mělo vést k úpravě státní hranice ke spokojenosti obou států. Úprava hranic měla být provedena tak, aby obce České Cejle a Dolní Velenice v celém svém katastrálním rozsahu připadly Československu. Důvodem bylo zachování bezproblémového chodu železniční stanice a jejích dílen. Navržená hranice vedla od ústí potoka Fischbach do řeky Lužnice, odtud proti toku řeky Lužnice až k určitému bodu pod Velenicemi. Úprava Československých hranic se krom Velenic týkala i úseku Chlum u Třeboně – Nová Bystřice. Kvůli této změně nastaly protesty jak ze Staňkova, tak i z rakouského Schlagu. Mezi oběma stranami však nakonec došlo po náročném jednání a kompromisech k dohodě. Dne 16. 7. 1920 bylo Vitorazsko definitivně připojeno k Československu. 9. 7. 1921 Ministerstvo vnitra povolilo jménem vlády sloučení obcí Velenice, Josefsko a České Cejle v jednu obec s názvem Dolní Velenice (Kapas, 1920). V následujících letech proběhly ještě úpravy týkající se několika katastrů, sloučení obcí či připojení jejich osad. Na Vitorazsku se hranice, těmito změnami, odchýlily od zemských hranic v úseku 1 km východně od silnice na Nové Hrady až po bod 3 km východně od obce Františkov. Tímto Československo právoplatně získalo obce Rapšach, Nová Ves nad Lužnicí, Krabonoš, Nekolice, Vyšné, Obora, Trpnouze, Halámky, Tuš' (Kadlec, 2001).

10. Úpravy pozemků v období po II. světové válce

10.1 Zabavení majetku rodu Schwarzenbergů

Dne 21. června 1945 byl vydán prezidentský dekret číslo 12/1945 Sb. vyvlastňující zemědělský majetek Němců, Maďarů a nacistických kolaborantů. 4. října 1945 Okresní národní výbor v Českých Budějovicích neobhájitelně uvedl, že Adolf Schwarzenberg je původem německé národnosti. Podle tohoto dekretu byl celý jeho majetek tímto konfiskován. Toto rozhodnutí bylo doručeno jeho právnímu zástupci v Praze 5. října 1945 s tím, že proti tomuto je možné podat odvolání do dvou týdnů. Odvolání bylo podáno na základě té skutečnosti, že Schwarzenberg, ani ve znění daného dekretu, Němcem nebyl. Navíc poté, co byl dekret vydán, bylo požádáno o výjimku z konfiskace na základě faktu, že se účastnil boje za svobodu a územní celistvost Československa (www.moderni-dejiny.cz). Ve věci odvolání proti konfiskaci nebylo nikdy československými úřady rozhodnuto a nebylo rozhodnuto ani žádným navazujícím úřadem v soudobé České republice. V roce 1946 Zemský národní výbor v Praze sestavil zprávu ve věci otázky konfiskace majetku Adolfa Schwarzenberga a v ní uvedl, že vlastník nemohl být považován za zrádce nebo Němce a tím následně jeho majetek nebyl předmětem daného dekretu č. 12/1945 Sb. Toto nicméně nezabránilo československé vládě, pod rostoucím vlivem komunistické strany, od zabavení veškerého majetku jeho vlastníkově bez jakékoliv kompenzace. S ohledem na fakt, že neexistoval žádný právní argument pro vyvlastnění Adolfa Schwarzenberga, 10. července 1947 československý parlament schválil, a prezident Beneš podepsal, speciální zákon č. 143/1947 Sb., později známý jako „Lex Schwarzenberg“, kterým byl státem, bez udání důvodu jakékoliv a stanovení jakékoliv kompenzace, zabrán jeho podnikatelský majetek. Ten odporuje nejen Československé ústavě z roku 1920, která byla v té době v platnosti, jakožto i současné Ústavě Československého státu. Na tento nedostatek upozorňovala prezidenta Beneše některá ministerstva a dále mu doporučovala, aby tento zákon nepodepisoval z toho důvodu, že shledala tento zákon tak chybně formulovaný, že by nebylo možné jej dodržovat. Od té doby do současnosti je schválením tohoto zákona akceptováno porušování naprostého základu vlády práva a používán jako záminka pro pošpinění jména a pověsti Adolfa Schwarzenberga tím, že odmítá vrátit jeho majetek jeho oprávněným majitelům (www.lexschwarzenberg.cz).

10.2 Poválečné úpravy pozemků a jejich vlastnických práv

Druhá světová válka a následné události se výrazně zapsaly do vývoje Jihočeského kraje. Jižní část území byla po několik století obydlena především obyvatelstvem německého původu (Spurný, 2006). Území jižních Čech bylo ihned po skončení druhé světové války ve velké míře dotčeno na základě Benešových dekretů, kdy byl hrabě Karel Jiří Buquoy prohlášen za zrádce a kolaboranta, stát zkonfiskoval jeho majetek a zabavil i majetek německých občanů, kteří museli na podzim roku 1946 opustit své domovy. Na toto území pak začali přicházet Češi z vnitrozemí, Slováci a Rumuni (Arburg, Staněk, 2010b). V důsledku vylidnění došlo k zániku mnoha vesnic v blízkosti státních hranic. Řadu osad i stavebních památek postihl smutný osud v nově zřízených vojenských újezdech. Mnohé vesnice byly proměněny v tankové střelnice. Téměř ve všech obcích klesl počet obyvatel i obytných domů a jejich charakter se změnil z trvalých sídel na převážně rekreační osady. Díky vojenskému, pohraničnímu a ještě takzvanému zakázanému pásmu zůstala volně přístupná pouze třetina Šumavy (Arburg, Staněk, 2010a). Již krátce po únoru 1948 byly hraniční přechody opatřeny zábranami. Vedlejší přejezdy hranic, které nebyly kontrolovány, se přerušily příkopy o hloubce 120 cm a šířce 150 cm, vykopanými ve vzdálenosti 15 až 20 metrů od státní hranice. Ve vzdálenosti 300 až 1000 metrů od státní hranice byly umístěny ostnaté dráty na dvoumetrových kůlech ve tvaru T až ve třech řadách za sebou (Jílek, Jílková, 2006).

Jedním z rozsáhlých úkolů po roce 1945 bylo řešení využití zemědělské a ostatní půdy, která zůstala po odsunu německého obyvatelstva nevyužívána. V horských polohách, v těžko dostupných místech a v bezprostřední blízkosti hranice s Rakouskem, zůstaly po prvních poválečných žních značné plochy půdy ladem. Růst podílu neobdělaného území v pohraničí přivedl Ministerstvo zemědělství a Národní pozemkový fond k vydání výnosu, jímž byl na okresní správní komise a okresní národní výbory převeden úkol postarat se o obdělání a využití půdy k zemědělským účelům. Zadání prvního poválečného národohospodářského plánu bylo jednoznačné v tom, že zemědělská produkce musela trvale růst (Arburg, Staněk, 2010a). Okresním správním orgánům byl dán pokyn ke zřizování takzvaných horských pastevních družstev. V průběhu roku 1946 vznikla v jihočeském pohraničí tato horská pastevní družstva: Dubová (pro zemědělce z okresu Soběslav), Sebanov (okres Kamenice nad Lipou), Velislavice (okresy Tábor, Mladá Vožice, Milevsko,

Bechyně a Pacov), Světlík (okres Týn nad Vltavou), Mezipotočí (okres Pelhřimov), Přední Výtoň (okres Jindřichův Hradec), Český Jílovec (okres Kaplice), Michnice (okres Třeboň), Tichá (město České Budějovice), Kyselov (okres Jihlava), Křišťanov (okres Český Krumlov). Rozlohou bylo největší pastevní horské družstvo Tichá, zřízené místním národním výborem v Českých Budějovicích. Šlo o jediný případ, kdy u zrodu horských pastevních družstev nestál okresní národní výbor, ale obec, respektive město samotné. Pronajaté pozemky mělo na území obcí Tichá, Cetviny, Mikulov, Údolí, Nové Hrady a Dolní Příbrán. Disponovalo celkovou výměrou bezmála 3000 hektarů. Začátek hospodaření horských pastevních družstev byl poměrně náročnou záležitostí. Kromě toho, že pozemky určené Pozemkovým fondem k pronájmu družstvům měly velmi nízkou bonitu půdy, byla další nevýhodou i jejich značná roztržitost. K počátečním nedostatkům patřila i nouze o zemědělské odborníky. Na konci roku 1948 byla horská pastevní družstva účetně likvidována a během dalšího roku byl veškerý movitý a nemovitý majetek předán Československým státním statkům. K těm přešli i zaměstnanci družstev, pokud se nevrátili do svých původních bydlišť. To, že dvouapůlroční existence horských pastevních družstev přispěla k záchraně značných národohospodářských hodnot na vysídlených a obtížně obdělávatelných územích při státní hranici, je i z dnešního pohledu nesporné (Mörtl, 2006).

Rozmezí let 1949 až 1960, kdy probíhala takzvaná kolektivizace zemědělství, bylo dobou hluboké proměny československého venkova. Jižní Čechy však byly kolektivizací poznamenány minimálně (Kuthan, 1974). Určité zásadní změny v hospodaření nastaly v místech, kde došlo k odsunu Němců a vytvoření železné opony. Do zóny mezi ženižními opatřeními a vlastní linií státní hranice se smělo jen na speciální povolení a v doprovodu vojenské hlídky. Proto nebylo možné v této zóně za linií železné opony, která se v řadě míst v průběhu let komunistické vlády navíc měnila, vůbec hospodařit. Po spuštění železné opony bylo hospodářské využití tohoto prostoru téměř nemožné, případně hodně komplikované. Proto je logické, že se zemědělské využití půdy, i když v mnoha místech za oponou nepřilíš významné, brzy měnilo. Výsledkem byl razantní úbytek orné půdy, později i luk a pastvin, a ponechání těchto pozemků k samovolné sukcesi, respektive k řízené výsadbě lesa. Část takto postižených pozemků byla převáděna na kategorii ostatní plochy, případně zastavěné plochy. Pozemky přístupné z vnitrozemí ženižními opatřeními byly využívány spíše extenzivně a hospodařilo se na nich se zvláštním povolením pro

pověřené osoby. Těmi byli pouze zaměstnanci státních statků, neboť při železné oponě směly hospodařit pouze státní statky či státní podnik Vojenské lesy. Tento stav ovlivnil nižší intenzitu využívání zemědělského půdního fondu. Postupně se hodně pozemků původně orné půdy ponechalo jako louky. Později, na konci tohoto období, šlo většinou již o málo využívané pastviny (Bičík, 2010). Možné provádění pozemkových úprav bylo upraveno zákonem č. 47/1948 Sb. o některých technickohospodářských úpravách pozemků (takzvaný scelovací zákon), který nahradil předchozí zemské zákony. Tento zákon byl založen na demokratických principech a dá se říci, že respektoval právní zvyklosti demokracii vlastní. Výhodou bylo, že veškerá iniciativa měla být v rukou samotných zemědělců. Scelování se mělo provádět prostřednictvím scelovacích družstev, jejichž členy byli všichni přímí účastníci pozemkové úpravy a zástupce obce. Nejvyšším dozorčím orgánem bylo Ministerstvo zemědělství. Veškeré náklady měly být hrazeny státem. Byl to tedy relativně dobrý zákon, i když se v něm už objevovaly prvky poplatné době. Přesto mohl sehrát významnou roli a pozitivně ovlivnit vývoj našeho zemědělství k moderním formám hospodaření, pokud by ovšem k tomu byla politická vůle a zákon by byl uplatňován v plném rozsahu (Slezák, 1978).

10.3 Výstavba velkých vodních nádrží na území jižních Čech

Přehradní nádrž Lipno

V roce 1952 započala výstavba přehradní nádrže Lipno na horním toku řeky Vltavy.

Kromě přímé práce na stavbě přehrady a hydrocentrály bylo nutné uskutečnit i rozsáhlé práce v zátopovém pásmu jezera. Lesníci vykáceli stovky hektarů lesa, zedníci postavili pro obyvatele zatopených oblastí nové domy a vesnice, byly přemístěny navíc i hřbitovy. Současně byly zpevňovány nové břehy jezera tak, aby bylo zabráněno splachování zeminy do jezera (Blažek, 2006). Neméně závažným úkolem bylo zasadit celé dílo vhodně do rámce krajiny, aby neporušilo její krásu, nezhoršilo životní podmínky (bažiny, komáři). Proto byly v délce 90 km na ploše větší než 500 ha vysázeny ve třech pásmech dřeviny. Vytvořením jezera se zatopilo kotlinové údolí Vltavy v délce 48 km. Zatopená plocha činí 4.650 ha, maximální

obsah nádrže je 360 miliónů m³ vody. Lipno se tak stalo druhým poválečným vodohospodářským dílem a zároveň čtvrtým dílem Vltavské kaskády. Postupně zde byly vybudovány dva přehradní stupně, a to Lipno I jako hlavní přehrada a Lipno II jako vyrovnávací nádrž pro vodu vypouštěnou z Lipna I odpadním tunelem dlouhým 3 600 m (Tůma, 1970). Přehrada byla dokončena v roce 1959 (Blažek, 2006).

Přehradní nádrž Orlík

O výstavbě Orlíku bylo rozhodnuto v roce 1953, samotná stavba byla zahájena v roce 1956. Stavba přehrady výrazně ovlivnila zdejší oblast, pod její hladinou zmizela řada obcí. Zatopeno bylo na 650 stavení, 14 mlýnů a řada pil (Šírová-Motyčková, Šír, 2012).

Celá stavba byla započata důkladným odlesněním území v místech, kde se měl budoucí betonový kolos začlenit do protilehlých břehů. Odlesňovalo se i území, na kterém měly vyrůst strojní zařízení, ubytovny pro dělníky a plánované komunikace pro stavbu. V rozmezí let 1951 až 1955 se tedy již museli vystěhovat ti obyvatelé, jejichž domky svým umístěním narušovaly plány první etapy výstavby (Eliášek, 2013). První etapa stavby zasáhla výrazně i do života za přehradou ležící obce Solenice, jenž byla vybrána jako místo budoucího sídliště pro stavebníky a údržbáře přehrady. Ustoupit plánované výstavbě bytovek muselo několik zdejších chalup (Blažek, 2006).

Odlesnění plochy zájmového území zahrnovalo zhruba 1540 ha. Nutné bylo dohlížet nad opatřením, aby i soukromníci vytěžili a vyklidili předávané pozemky s lesními porosty. Soukromým vlastníkům patřila mnohem menší část lesů. Ti se většinou sami zavázali své lesy vykácet a se získaným dřevem pak mohli naložit podle svého uvážení (Cacák, Kouba, 2008).

S kácením a odklidem zdrže se začalo v podstatě ve stejné době jako s výstavbou přehrady, tedy mezi léty 1954 až 1955. Přehrada totiž již v této době potřebovala velké dodávky dřeva a přísuny přicházející z nedalekých lesů po řece byly nejvýhodnějším řešením. Nejenom proto, že se mnohdy kácelo na skále a jinak to zkrátka nešlo, ale i z důvodu nejlepší přepravy bylo dříví házeno do vody a po vodě plaveno na příhodnější místa k odvozu. Po jejím dokončení vzniklo roku 1960 na středním toku Vltavy jezero dlouhé téměř sedmdesát kilometrů, dosahující až k Týnu nad Vltavou (Bárta, 2007). Zvýšila se i hladina na dolních tocích Otavy a

Lužnice. V místech, kde je nyní široká vodní plocha, protékala dříve Vltava úzkým, hluboko do reliéfu krajiny zaříznutým údolím, tehdy jen velmi řídko osídleným (Blažek, 2006).

11. Úpravy pozemků po roce 1989

Následkem polistopadových politických změn v Československu došlo k změně orientace zemědělské politiky. Ihned po roce 1989 se nastolila otázka o nutnosti nápravy majetkových křivd po roce 1948. K majetkovým křivdám došlo ve velké míře právě v lesnictví a zemědělství. Pro sekci zemědělského a lesního majetku se stal restitučním předpisem zákon o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku č. 229/1991 Sb., účinný od 24. června 1991. Původním majitelům, či jejich právním zástupcům, byla navrácena půda v rozsahu stavebních a lesních pozemků, zahrad, pastvin, luk, rybníků, zastavěných a ostatních ploch (Burian, 2001).

Po roce 1989 byl restituován i majetek šlechtickým rodům, kterým byl vyvlastněn po roce 1948. Italskému šlechtickému rodu Battagliů byl navrácen zámek v Bratronicích u Blatné s přílehlými pozemky s výměrou 400 ha. Deymové ze Střítěže získali zpět zámek v Nemyšli. K zámku získali i 250 ha lesů a 250 ha rybníků. Zámek v Blatné, i 1000 ha lesů a 270 ha rybníků, získala v rámci restitucí baronka Corneliie Hildprandtová. Rodu Wratislavů kromě zámku v Dírné na Soběslavku patří i 1100 ha lesa, 160 ha rybníků a 600 ha zemědělské půdy. Rozsáhlý majetek na jihu Čech získal i hrabě Karel Schwarzenberg, představitel takzvané orlické větve. Do svého vlastnictví mu náležely zámky Orlík, Čimelice, Sedlec, Varvažov, Rakovice, Karlov, Hraběšín. Součástí těchto zámků jsou i rozsáhlé lesy s výměrou 11 000 ha či 300 ha rybníků (Votýpka, 2002).

Takzvaná hlubocká větev rodu Schwarzenbergů, jejíž představitelkou je Alžběta Pezoldová, žádala o restituci nemovitého majetku v jižních Čechách. Jde zejména o zámky Hluboká, Český Krumlov, Třeboň a řadu dalších budov a pozemků. Majetek však nebyl vydán, neboť byl zestátněn před únorem 1948 na

základě zvláštního zákona. Soudní spory o navrácení majetku, především zámku Hluboká, jsou nevyřešeny dodnes (www.restitution.cz).

Mimo jiné se též na území jižních Čech setkáváme s navrácením majetku, jehož původním vlastníkem byla církev. Od 1. ledna 2013 vstoupil v platnost zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Základním principem zákona jsou naturální restituce původního majetku církví a náboženských společností, který je nyní ve vlastnictví státu. V rámci majetkového vyrovnání bude vydán majetek, ke kterému přísluší právo hospodařit Státnímu pozemkovému úřadu, se kterým hospodaří Lesy ČR, s. p. Dále bude jinými povinnými osobami vydán i nemovitý majetek, který sloužil církvím a náboženským společnostem a jimi zřízeným právními osobám ke kultovním nebo charitativním účelům a dále věci funkčně související s jimi vlastněnými nemovitostmi (www.spucr.cz).

Největší římskokatolická církev má na jihu Čech na 9 tisíc pozemků, jež jí byly zabaveny v roce 1948. Celkem jde o několik tisíc hektarů polí, luk a lesů. Až na několik vyjímek nejde o žádné velké plochy. V budějovické diecézi je asi 360 farností a ke každé z nich patří podle pozemkových knih většinou 5 až 10 hektarů pozemků. Krajský pozemkový úřad pro Jihočeský kraj řeší v rámci církevních restitucí, mimo jiné též obnovení vlastnictví k majetku řádu Cisterciáků ve Vyšším Brodě. Cisterciáci jsou součástí římskokatolické církve a jedná se o jeden z nejstarších řádů vůbec. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi umožnil Cisterciáckému opatství požádat o vrácení historického nemovitého, ale i movitého majetku. Výzvy byly adresovány devíti povinným osobám s právem s tímto majetkem hospodařit. Ten se rozkládá v 45 katastrech okresu České Budějovice a Český Krumlov a je veden ve třech knihovních vložkách Desk Zemských a v 61 knihovních vložkách Pozemkových knih. Žádná povinná osoba dohodu neuzavřela a tak bylo rozhodováno ve správním řízení na základě podaných návrhů oprávněné osoby. Lze dodat, že Lesy České republiky s.p., kde je objem majetku největší, provedly identifikaci parcel v plném rozsahu výzev včetně poskytování dalších listin, jako jsou pozemky zastavěné stavbami anebo pozemky dotčené veřejně prospěšnými stavbami. Byla vydána 4 rozhodnutí a bylo zatím vydáno 498 ha lesa, hospodářské budovy a stavby z uceleného a historicky cenného komplexu kláštera jako je pivovar a hospodářské zázemí. Dále bylo vydáno několik bývalých hospodářských dvorů, které si zachovaly původní zemědělský charakter, ale většinou způsobem využití a

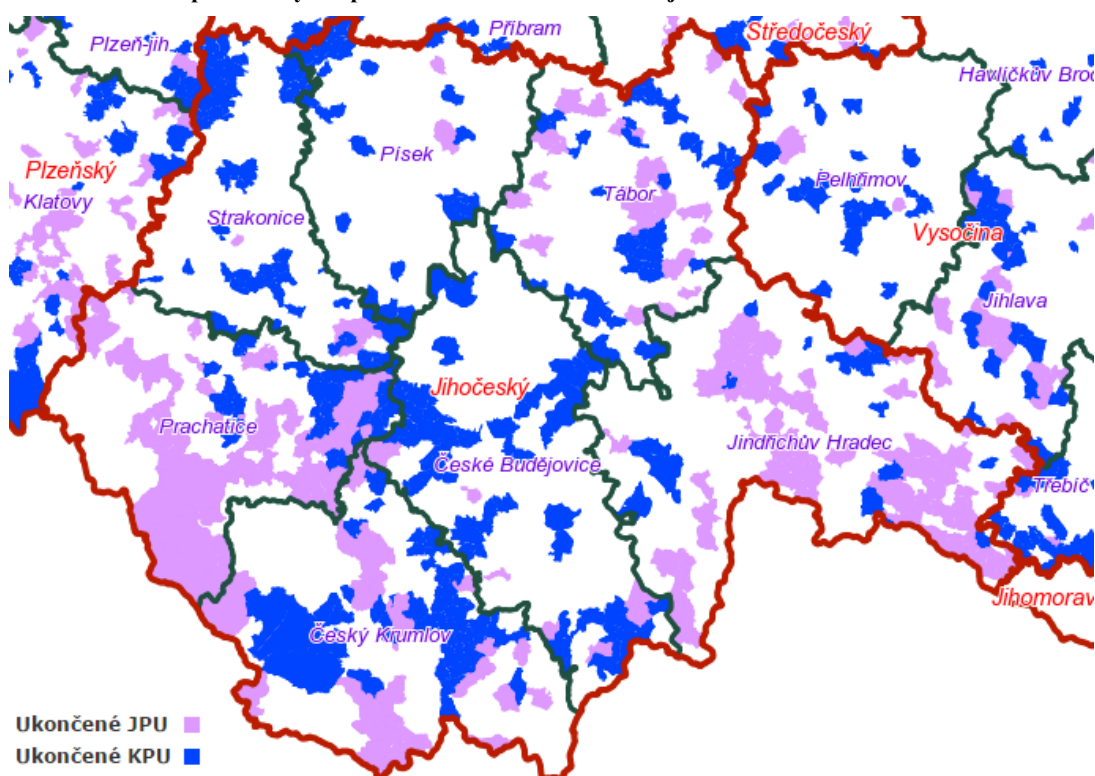
necitlivým zásahem bývalých uživatelů nebyl zachován původní vzhled. Další majetek se dále prověřuje z hlediska hlavně veřejně prospěšných staveb, jako jsou obchvaty obcí a přeložky tras rychlostních komunikací. Velice náročným úkolem zůstává obnovení původních hranic nárokovaných parcel geometrickými oddělovacími plány. Jedná se hlavně o rozsáhlé lesní pozemky. Lze konstatovat, že díky spolupráci všech zúčastněných stran, hlavně Lesů České republiky a pracovníků poboček v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově bude majetek tohoto řádu úspěšně dořešen (www.spucr.cz).

Jako další nutný krok po roce 1989 bylo přijmout zákonná opatření, která by umožňovala soukromé hospodaření na pozemcích o nárokované výměře. Z tohoto důvodu byl přijat první zákon o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech č. 284/1991 Sb. v roce 1991 (Maršíková, Maršík, 2007).

Pro jižní Čechy to znamenalo, od přijetí tohoto zákona až po současnost, provedení celkem 321 ukončených jednoduchých pozemkových úprav a 281 ukončených komplexních pozemkových úprav. V okrese České Budějovice byly jednoduché pozemkové úpravy nejčastěji prováděny z důvodu žádosti pozemkového fondu České republiky a řešení přídělů nebo nedokončeného scelování. Komplexní pozemkové úpravy byly prováděny nejčastěji z důvodu žádosti vlastníků nadpoloviční výměry zemědělských pozemků či příčiny výstavby dálnice D3. V okrese Český Krumlov byly jednoduché pozemkové úpravy nejčastěji prováděny z důvodu vyřešení nezapsaného historického majetku obce, blokace církevního majetku a bezúplatného převodu komunikací, úpravy vlastnických vztahů. Mezi nejčastější důvody pro provedení komplexních pozemkových úprav patřila žádost vlastníků nadpoloviční výměry zemědělských pozemků, zpřístupnění pozemků, realizace rychlostní komunikace. V okrese Jindřichův Hradec byly jednoduché pozemkové úpravy prováděny hlavně z důvodu řešení přídělů nebo nedokončeného scelování. Komplexní pozemkové úpravy byly prováděny z důvodu žádosti vlastníků nadpoloviční výměry zemědělských pozemků. V okrese Písek byl nejčastější důvod pro provedení jednoduchých pozemkových úprav řešení přídělů nebo nedokončeného scelování. Nejčastěji objevující se důvod pro provádění komplexních pozemkových úprav byl z podnětu pozemkového úřadu. Pro okres Prachatice bylo nejčastějším důvodem k provedení jednoduchých pozemkových úprav zpřístupnění pozemků a řešení přídělů nebo nedokončeného scelování. Nejčastějším důvodem pro provedení komplexních pozemkových úprav byla žádost nadpoloviční výměry

zemědělských pozemků zároveň se zpřístupněním pozemků. V okrese Strakonice se jednoduché pozemkové úpravy shodně prováděly z důvodu žádosti nadpoloviční výměry zemědělských pozemků či z důvodu zahájení hospodaření. Komplexní pozemkové úpravy se především prováděly z důvodu žádosti vlastníků nadpoloviční výměry zemědělských pozemků či hlavního impulzu obce. Hojně se v tomto okrese vyskytují i důvody jako je zpřístupnění pozemků či realizace protipovodňových a protierozních opatření. V okrese Tábor bylo důvodem pro provedení jednoduchých pozemkových úprav hlavně řešení přídělů nebo nedokončeného scelování. Nejčastěji objevujícím se důvodem pro provedení komplexních pozemkových úprav v daném okrese byla žádost vlastníků nadpoloviční výměry zemědělských pozemků, výstavba dálnice D3 a IV. železničního koridoru (www.eagri.cz).

Obr. č. 4 Přehled pozemkových úprav na území Jihočeského kraje

(www.eagri.cz)

Již zmiňovanou výstavbu dálnice D3 je nutné podotknout z hlediska úprav pozemků v Jihočeském kraji, jelikož vedle samotných úprav pozemků došlo i k úpravám vlastnických vztahů. Spousta pozemků byla státem vykoupena od původních vlastníků. Při výkupu pozemků někteří vlastníci nesouhlasili s výkupní cenou, a tudíž se řešením těchto sporů protahovala realizace samotná (www.dalnice.com).

Dálnice D3 je důležitou rozvojovou investicí v oblasti silniční infrastruktury, přičemž na ni navazuje i dále výstavba rychlostní komunikace R3, výstavba rychlostní komunikace R4. Vlivem výstavby dálnice D3 dochází i k postupným úpravám stávajících silnic I., II. a III. třídy, včetně rozšíření nevyhovujících úseků a výstavby obchvatů měst a obcí. Tah D3 propojí Prahu a oblast jižních Čech a napojí Tábořsko a Českobudějovicko na republikovou dálniční síť. Na jižním konci naváže na hraničním přechodě Dolní Dvořiště také na silniční síť Rakouska, a to díky připravované rakouské kapacitní komunikaci S10 (www.invest.kraj-jihocesky.cz).

Od roku 2006 pokračuje v Táboře a jeho okolí výstavba IV. tranzitního železničního koridoru. Stavba s oficiálním názvem „Modernizace trati Veselí nad Lužnicí - Tábor, I. část, úsek Doubí u Tábora - Tábor“ se po dokončení první etapy přesouvá zejména do železniční stanice Tábor. V současné době probíhá vyvlastnění pozemků pro koridor u Votic na Tábořsku. Majetkoprávní vypořádání potřebuje správce dráhy pro vydání stavebního povolení na poslední nerozpracovaný úsek modernizace tratě z Prahy do Českých Budějovic, která má být kompletně hotová do konce roku 2019. Modernizace IV. tranzitního železničního koridoru je součástí plánu Evropské unie na modernizaci vybrané evropské sítě a je označována jako „přeshraniční propojení Praha - Linz“. Modernizace a optimalizace IV. železničního koridoru se proto týká především tratě z Českých Budějovic do Prahy v celkové délce 158 km (www.benesovsky.denik.cz).

Mezi další činnosti spojené s úpravou pozemků po roce 1989, kterým je věnována tato kapitola, patří revitalizace vodních toků, nádrží a rašelinišť, jež jsou shledány na území jižních Čech, hojně zastoupené především v oblasti Šumavy. K provádění revitalizací přispěl dotační program Revitalizace říčních systémů, jenž byl schválen v roce 1992 vládou republiky, za něhož je odpovědné Ministerstvo životního prostředí ČR (Dostál, 2008).

Na celé Šumavě je přibližně 6000 hektarů rašelinišť, a téměř dvě třetiny z nich byly v minulosti odvodněny. Systematická revitalizace rašelinišť, mokřadů a

vodních toků na území národního parku začala v roce 1999 (www.ekolist.cz). V rámci Programu byla řešena jednotlivá dílčí povodí jako celek a postupně se počítá s revitalizací všech narušených mokřadních celků na území národního parku. Prioritními oblastmi pro období 2002 až 2010 byla stanovena území Modravských slatí, Borovoladska a Vltavského luhu. Od roku 2011 byla provedena revitalizace v horních částech povodí Roklanského a Novohuťského potoka, na Cikánských slatích, Černoorském močále, v okolí Malého luhu u Volar a jinde. Celkem bylo přehrazeno více než 18km odvodňovacích kanálů a vybudováno kolem 1500 dřevěných hrází (www.npsumava.cz). Do roku 2014 obnovila Správa Národního parku Šumava 590 hektarů rašelinišť a bylo zablokováno na 62 kilometrů odtokových kanálů. V roce 2015 byly na řadě Žlebský a Jedlový potok a okolní mokřady a rašeliniště na Zhůřském potoce. Dokončeny byly počátkem měsíce listopadu 2015. Podle údajů z průzkumu provedeného v 90. letech, je k obnově vhodných zhruba 2000 hektarů rašelinišť a mokřadů, z nichž více než čtvrtina je již hotova. K tomu ještě Správa Národního parku Šumava revitalizuje kilometry napřímených potoků (www.ekolist.cz).

12. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnoval úpravám pozemků z hlediska historického vývoje až po současnost. Pod pojmem úprava pozemků si můžeme představit mimo jiné například umístění stavby na pozemku, změnu využití pozemku, zvětšení, zmenšení, scelení či rozdělení pozemku nebo změnu vlastnického práva k pozemku. Forma úprav pozemků měla v každém období své odlišnosti.

V 8. až 9. století se začal formovat český stát. Jedny z prvních rozsáhlých úprav můžeme sledovat od 12. století, kdy došlo k osídlení okrajové části našeho území. Původní lesnatá krajina se měnila na krajinu kulturní vlivem nárůstu lidské populace. Od 14. století započalo zakládání nových vesnic, což měl na starosti spolu s rozvržením půdního fondu takzvaný lokátor. Na konci 18. století se začalo projevovat chaotické rozdělování půdy ze století minulých, což dalo vzniku novým reformám. Významnou reformou byla takzvaná raabilizace, kdy došlo k rozdělení hospodářských budov a panské půdy do dědičného nájmu poddaných. V 19. století bylo zrušeno poddanství, zemědělec se tedy mohl stát svobodným majitelem půdy. Volný prodej a rozdělování půdy vedly k rozdrobenosti pozemků, což mělo za následek zhoršující se hospodářské výsledky v zemědělství. V roce 1833 byl vydán říšský rámcový zákon o scelování hospodářských pozemků. Tento zákon byl přijat pro Moravu a Slezsko. Český sněm tento zákon nepřijal a nepřijal ani později vládní předlohu zemského zákona v roce 1905. V letech 1918 až 1938 nastalo období první pozemkové reformy. Tato reforma byla důsledkem konfiskace a přerozdělení šlechtického majetku. Během této doby byly přijaty 3 zákony, a to zákon záborový, přidělový a náhradový. V roce 1948 byla vyhlášena druhá pozemková reforma, která se zabírala přidělem zabavené půdy cizinců a následným omezením rozlohy přidělených pozemků českého státu.

Konkrétně území jižních Čech mělo od tohoto centrálního vývoje určitá specifika. Jižní Čechy byly do 7. až 8. století pokryty lesy a prakticky nedotčeny. Určitý zlom nastal s příchodem slovanského obyvatelstva. Kromě budování prvotních center, především působením Přemyslovců, měl na tvorbu zdejší kulturní krajiny vliv obchodních stezek. Stezky vedly přes hraniční lesy a postupem času na sebe vázaly další sídla, později trvalejšího rázu. Jejich každodenní fungování formovalo okolní zalesněnou krajinu a přetvářelo ji na krajinu zemědělského typu.

Přibližně v polovině 13. století již byla ve zdejšímu regionu téměř zformována držba půdy a rozsáhlý majetek vlastnil významný jihočeský rod Vítkovců.

Rod Rožmberků, který je takzvaným rozrodem Vítkovců, vynikal v oblasti rybníkářství. Rybníkářství zcela změnilo charakter krajiny. Podmáčené a zamokřené pozemky nebylo možné zemědělsky obdělávat, a tak byly určeny pro výstavbu rybníčních děl. Většina vodohospodářských staveb projektovaných Štěpánkem Netolickým, Jakubem Krčínem z Jelčan a Sedlčan slouží a plní svou funkci dodnes.

Třicetiletá válka přinesla zdevastovanou podobu krumlovského panství i přilehlých zahrad, o které nebylo následně dlouhá léta staráno. Situace se obrátila k lepšímu s nástupem Eggenbergů na panství v Českém Krumlově. S nástupem tohoto rodu začaly práce na vzniku nové dvorní zahrady, která se rozšířila i do míst, kde se původně nacházely pole a louky.

V roce 1660 získal Jan Adolf ze Schwarzenberga do vlastnictví panství v Třeboni, zanedlouho přikoupil i panství v Hluboké nad Vltavou. Schwarzenbergové se na svém území poctivě věnovali hospodářství. Široký zájem o zemědělství přinesl rozsáhlou úpravu pozemků a zánik podmáčených pozemků díky vybudovanému odvodnění. Za dob panování Schwarzenbergů došlo i k rozvoji sklářství a tím k osídlení šumavských lesů, kde byly pro sklářství vhodné podmínky. Největší míra osídlení Šumavy je spojena s těžbou dřeva, hlavně po větrné kalamitě v roce 1868, která umožnila obživu relativně velkému počtu obyvatel.

Šlechtický rod Buquoyů se zasloužil na novohradském panství o přetvoření údolí mezi Novými Hrady a Horní Stropnicí v krajinný park Terezino údolí. Před založením Terezina údolí bylo toto území ovlivněno dlouhodobou činností člověka. Původní oblast tvořily drobné louky a lesíky s výskytem několika zemědělských usedlostí. Buquoyové mimo jiné dali vzniku založení dnešní národní přírodní památky Hojnovodský prales a přírodní rezervaci Žofínský prales.

První světová válka měla zásadní dopad na změny ve vlastnických právech pozemků a jejich obhospodařování v jižních Čechách. Vlastníci pozemků, kteří zároveň i pozemky obdělávali, se z války už nevrátili. Na zemědělské práce z tohoto přičinění zůstali pouze ženy s dětmi a starší lidé, kteří už nemohli tyto práce zastat. V meziválečné době docházelo i k těžbě písku a rašeliny. S dalšími úpravami pozemků na jihu Čech, kdy došlo k rozsáhlému záboru pozemků, souvisí výstavba Československého předválečného opevnění na rakouské hranici v roce 1939. Opevnění spočívalo ve výstavbě takzvaného lehkého opevnění, jehož systém byl pak

postupně prokládán těžkými objekty na obranu důležitých komunikací a úseků. Vyhlášení první pozemkové reformy mělo citelný vliv na pozemky patřící rodu Buquoyů. Pozemková reforma způsobila to, že celkové Buquoyské panství v jižních Čechách bylo rozlohou zmenšeno o 30%. Mezi další významné úpravy patřilo připojení Vitorazska k Československému státu. Po II. světové válce byl Adolfu Schwarzenbergovi zkonfiskován veškerý majetek na základě prezidentského dekretu 12/1945 Sb. Kolem tohoto případu však probíhaly nejasnosti, kvůli kterým byl dodatečně přijat zákon č.143/1997 známý jako Lex Schwarzenberg, z jehož znění měl být Schwarzenbergův majetek zabrán jako podnikatelský majetek. Vlivem vylidnění německého obyvatelstva zůstaly mnohé pozemky ladem, které později využívaly založená horská pastevní družstva. Určitý zábor pozemků znamenala i výstavba železné opony v pohraničí.

Následkem polistopadových změn v roce 1989 došlo k nastolení otázky ohledně nutnosti nápravy majetkových křivd po roce 1948. Majetkové křivdy se týkaly zejména lesnictví a zemědělství. Navrácen byl i majetek šlechtickým rodům, kterým byl po roce 1948 vyvlastněn. Majetek nebyl vydán všem. Například Alžběta Pezoldová, představitelka hlubocké větve Schwarzenbergů, vede dodnes soudní spory o navrácení zabaveného majetku. Mimo jiné se též na území jižních Čech setkáváme s navrácením majetku, jehož původním vlastníkem byla církev. Od 1. ledna 2013 vstoupil v platnost zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Důležitým krokem po roce 1989 bylo i přijetí zákona o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech č. 284/1991 Sb. v roce 1991. Pro jižní Čechy to znamenalo, od přijetí tohoto zákona až po současnost, provedení celkem 321 ukončených jednoduchých pozemkových úprav a 281 ukončených komplexních pozemkových úprav. Důvodem pro zahájení několika pozemkových úprav byla i výstavba dálnice D3, rychlostních komunikací či budování IV. tranzitního železničního koridoru. Vedle samotných úprav dotčených pozemků dochází i k změnám vlastnických vztahů k pozemkům při výkupu státem. Mezi další novodobé úpravy pozemků na jihu Čech patří revitalizace vodních toků. Oblast Šumavy je toho důkazem. Provádějí se zde revitalizace vodních toků, nádrží a rašelinišť. Do roku 2014 bylo správou Národního parku Šumava obnoveno 590 ha rašelinišť a bylo zablokováno na 62 km odtokových kanálů.

Seznam použité literatury

ALBRECHT, J. Rašeliniště. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2006, s. 125-130. ISBN 80-734-0091-X.

ANDRESKA, J. Lesnictví na Šumavě. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003, s. 567-572. ISBN 80-734-0021-9.

ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Divoký odsun a počátky osídlování*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010a, 329 s. ISBN 978-80-86057-71-2.

ARBURG, A., STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Češi a Němci do roku 1945*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010b, 949 s. ISBN 978-80-86057-66-8.

BÁRTA, F. *Krajina v České republice*. Praha: Consult, 2007, 399 s. ISBN 978-80-903482-3-3.

BENDA, J. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Tuláček, 2013, 816 s. ISBN 978-809-0476-226.

BERKA, R. *Vodňanská rybářská minulost a přítomnost: vydáno k příležitosti 650. výročí města Vodňan*. Vodňany: Městský národní výbor, 1985, 107 s.

BIČÍK, I. *Vývoj využití ploch v Česku*. Praha: Česká geografická společnost, 2010, 250 s. ISBN 978-80-904521-3-8.

BLAIVE, M., MOLDEN, B. *Hranice probíhají vodním tokem: odrazy historie ve vnímání obyvatel Gmündu a Českých Velenic*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister, 2009, 208 s. ISBN 978-80-87029-76-3.

BLAŽEK, V. *Voda v České republice*. Praha: Consult, 2006, 253 s. ISBN 80-903-4821-1.

BURIAN, Z. *Almanach pozemkových úprav 1991-2001*. Praha: Českomoravská komora pro pozemkové úpravy, 2001, 234 s.

CACÁK, F., KOUBA, J. *Jak vzniklo a co skrylo Orlické jezero*. Písek: Prácheňské muzeum, 2008, 384 s. ISBN 978-80-254-2194-9.

DOBALOVÁ, S., OLŠAN, J. *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011, 426 - 429 s. Zahrady. ISBN 978-808-5033-311.

DOSTÁL, T. *Zásady revitalizace drobných vodotečí*. Praha: České vysoké učení technické, 2008, 22 s. ISBN 978-80-01-04033-1.

DUMBROVSKÝ, M. *Pozemkové úpravy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2004, 263 s. ISBN 80-214-2668-3.

ELIÁŠEK, J. *Písek: Protivín, přehrada Orlík*. Český Krumlov: MCU, 2013, 64 s. ISBN 978-80-7339-204-8.

FRÖHLICH, J. Sklářství Šumavy. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003, s. 615-626. ISBN 80-734-0021-9.

HADAČ, J. *Nad Lužní řekou: toulky Suchdolskem*. Třeboň: Carpio, 2003, 238 s. ISBN 80-864-3404-4.

HAUBELT, J. *Jakub Krčín z Jelčan: list z historie jižních Čech*. Praha: Rodiče, 2003, 191 s. ISBN 80-866-9518-2.

HLADÍK, H. *Schwarzenberský plavební kanál 200 let od svého založení*. Horní Planá: Základní pobočka ČSVTS VLS, 1989, 69 s. ISBN 80-02-99453.

HOKR, V. *Paměti Vitorazska: Novohradsko, Třeboňsko, Waldviertel : průvodce naučnou cyklotrasou*. Nové Hrady: Novohradská občanská společnost, 2003, 110 s. ISBN 80-239-0604-6.

HORKÝ, J., VOREL, I. *Tvorba krajiny*. Praha: ČVUT, 1988, 211 s.

HRIB, M. *Lesy v České republice*. Praha: Lesy ČR, 2009, 399 s. ISBN 978-80-903482-5-7.

HULE, M. *Rožmberkův Krčín a Krčínův Rožmberk*. Třeboň: Carpio, 2004, 214 s. ISBN 80-864-3408-7.

HULE, M. *Rybníkářství na Třeboňsku: Historický průvodce*. Třeboň: Carpio, 2000, 250 s. ISBN 80-86434-00-1.

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Z., GUTZEROVÁ, N. Lesy na Šumavě. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003, s. 167-170. ISBN 80-734-0021-9.

JÍLEK, T., JÍLKOVÁ, A. *Železná opona: československá státní hranice od Jáchymova po Bratislavu 1948-1989*. Praha: Baset, 2006, 161 s. ISBN 80-734-0080-4.

JONÁŠ, F. *Pozemkové úpravy*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990, 511 s. ISBN 80-209-0106-X.

JUŘÍK, P. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*. Praha: Libri, 2008, 443 s. ISBN 978-807-2773-596.

KADLEC, Č. *Hry o hranice*. 2001. 270 s.

KAPRAS, J. *Český stát v historickém vývoji a v dnešní podobě dle ustanovení kongresu pařížského*. Druhé vydání. Praha: Nákladem "Národa", 1920, 72 s.

KOBLASA, P. *Vitorazsko: dolnorakouská historie oblasti*. České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2013, 95 s. ISBN 978-80-905244-7-7.

KLVAČ, P. *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií, 2009, 91 s. ISBN 978-802-1050-907.

KORČÁK, J. *Vylidňování jižních Čech: studie demografická*. Praha: Nákladem Spolku péče o blaho venkova, 1929, 97 s.

KOVÁŘ, D., KOBLASA, P. *Kraj trojí tváře: Borovany, Ledenice, Trhové Sviny, Horní Stropnice, Nové Hrady, Žár, Žumberk, Jilovice, Olešnice, Slavče*. České Budějovice: Sdružení obcí, 1998, 50 s.

KOZÁK, P. Zemědělství na Šumavě. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003, s. 561-566. ISBN 80-734-0021-9.

KRUMMHOLZ, M. *Buquoyské Nové Hrady: počátky krajinných parků v Čechách*. Praha: Artefactum, 2012, 151 s. ISBN 978-80-86890-44.

KRUMMHOLZ, M., IVANEGA, J., TRNKOVA, P. *Buquoyská krajina: zaniklé i dochované stavby v Nových Hradech a okolí = The Buquoy landscape : ruined and surviving buildings in and around Nové Hrady*. Praha: Artefactum, 2012, 61 s. ISBN 80-868-9040-6.

KŘIVÁNEK, J., NĚMEC, J., KOPP, J. *Rybníky v České republice*. Praha: Consult, 2012, 303 s. ISBN 978-80-903482-9-5.

KUTHAN, J. *Jižní Čechy: krajina, historie, umělecké památky = Boheme du sud = Južnaja Čechija = South Bohemia = Südböhmen*. Praha: Orbis, 1974, 313 s.

LANGHAMMEROVÁ, J. *Jižní Čechy: kraj - lidé - tradice*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 229 s. ISBN 978-807-4221-361.

LÖW, J., MÍCHAL, I. *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003, 552 s. ISBN 8086386279.

MAREK, J. *Přírodní park Novohradské hory*. Chvalkov: Strom, 2000b, 18 s.

MAREK, J. *Terezino údolí*. Chválkov: Strom, 2000a, 18 s.

MARŠÍKOVÁ, M., MARŠÍK, Z. *Dějiny zeměměřictví a pozemkových úprav v Čechách a na Moravě v kontextu světového vývoje*. Praha: Libri, 2007, 182 s. ISBN 978-80-7277-318-3.

MATOUŠEK, V. *Čechy krásné, Čechy mé: proměny krajiny Čech v době industriální*. Praha: Agentura Krigl, 2010, 380 s. ISBN 80-869-1236-1.

MIČKOVÁ, K. Využívání krajiny. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2006, s. 105-111. ISBN 80-734-0091-X.

MIKO, L., HOŠEK, M. *Příroda a krajina České republiky: zpráva o stavu 2009*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2009, 102 s. ISBN 978-80-87051-70-2.

- MÍKA, A.** *Naše rybníky a přehradní jezera.* Praha: Orbis, 1963, 255 s.
- MÖRTL, P.** Z historie horských pastevních družstev. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda, historie, život.* Praha: Baset, 2006, s. 691-692. ISBN 80-734-0091-X.
- NĚMEC, J.** *Pozemkové právo a trh půdy v České republice.* Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2004, 391 s. ISBN 80-866-7112-7.
- NIKRMAJER, L.** Od vzniku ČSR do roku 1938. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda, historie, život.* Praha: Baset, 2006, s. 389-397. ISBN 80-734-0091-X.
- PACÁKOVÁ, B., PETRŮ, P., RIEDL, D., SVOBODA, A.** *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* 2. vyd. Praha: Libri, 2004, 526 s. ISBN 978-807-2772-797.
- PÁNEK, J.** *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami.* České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011, 751 s. ISBN 978-808-5033-311.
- RADIMSKÁ, J.** *Knihovna šlechtičny: francouzské knihy Marie Ernestiny z Eggenbergu na zámku v Českém Krumlově.* Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2007, 415 s. ISBN 978-808-6559-780.
- ŘEZNÍČKOVÁ, Z.** Osídlení Šumavy. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život.* Praha: Baset, 2003, s. 355-358. ISBN 80-734-0021-9.
- ŘÍHA, M.** *Proměny sudetské krajiny jako poselství dalším generacím.* Praha: Společnost pro trvale udržitelný život, 2008, 28 s. ISBN 978-80-902635-7-4.
- SEKERA, J.** *Rybníky na Blatensku.* Příbram: vlastním nákladem autora, 2000, 254 s.
- SLEZÁK, L.** *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce.* Brno: Blok, 1978, 189 s.
- SPURNÝ, M.** *Proměny sudetské krajiny.* Praha: Antikomplex, 2006, 238 s. ISBN 80-861-2575-0.
- ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, K., ŠÍR, J.** *Technické památky České republiky: mosty, železnice, přehrady, elektrárny, mlýny, opevnění, sklárny, doly a další.* Olomouc: Rubico, 2012, 206 s. ISBN 978-80-7346-141-6.
- ŠUSTA, J.** *Pět století rybničního hospodářství v Třeboni: příspěvek k dějinám chovu ryb se zvláštním zřetelem na přítomnost.* Třeboň: Carpio, 1995, 212 s. ISBN 80-901-9451-6.
- TESAŘ, M.** Hydrologie Šumavy. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Šumava: příroda, historie, život.* Praha: Baset, 2003, s. 145 - 157. ISBN 80-734-0021-9.
- TŮMA, F.** *Lipno: první stupeň vltavské kaskády.* V Českém Krumlově: Okresní vlastivědné muzeum, 1970, 55 s.

VÁCHAL, J. *Pozemkové úpravy*. Praha: Consult, 2011, 207 s. ISBN 80-903482-8-9.

VENCL, S., FRÖHLICH, J., MICHÁLEK, J. *Nejstarší osídlení jižních Čech: paleolit a mesolit*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd ČR, 2006, 473 s. ISBN 80-861-2463-0.

VOTÝPKA, V. *Návraty české šlechty*. Praha: Paseka, 2002, 423 s. ISBN 80-718-5506-5.

ZAVŘEL, P. Raný středověk. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2006, s. 371-372. ISBN 80-734-0091-X.

ZÁLOHA, J. *Schwarzenberský plavební kanál 200 let od svého založení*. Horní Planá: Základní pobočka ČSVTS VLS, 1989. ISBN 80-02-99453.

ZEMAN, K. *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby*. Praha: Oeconomica, 2013, 315 s. ISBN 978-802-4519-159.

Legislativa

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Internetové zdroje

Církevní restituce. [online]. 2014 [cit. 2015-10-9]. Dostupné z: <<http://www.spucr.cz/restituce/cirkevni-restituce>>

Dálnice D3 [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.dalnice.com/nov_clanky/d03/d3_2005.20.05.obecni.htmv>

Dobová mapa odvodněných pozemků na území Schwarzenberského panství [online]. 2015 [cit. 2015-08-10.20]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&doctree=1mat&id=542515>

Dopravní dostupnost Jihočeského kraje [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <<http://invest.kraj-jihocesky.cz/cz/page/dopravni-dostupnost-jihoceskeho-kraje>>

Lex Schwarzenberg [online]. 2014 [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: <<http://www.lexschwarzenberg.cz/cs/detailed-history/>>

Město Český Krumlov. Historický vývoj českokrumlovských zahrad a parků v období vlády knížat z Eggenbergu v letech 1622 – 1719 (období manýrismu a nástupu baroka) [online]. 2006 [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_hvzegg.xml>

Město Český Krumlov. Historie města Český Krumlov[online]. 2006 [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: < http://www.ckrumlov.info/docs/cz/mesto_histor_himeck.xml>

Na Šumavě začala revitalizace dalších rašeliníšť, potoků a mokřadů [online]. 2015 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <<http://www.ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-sumave-zacala-revitalizace-dalsich-raselinist-potoku-a-mokradu>>

Navrácení historického majetku Cisterciáckému opatství ve Vyšším Brodě [online]. 2015 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <<http://www.spucr.cz/aktuality-z-kraju/archiv/jihocesky/navraceni-historickeho-majetku-cisterciackemu-opatstvi-ve-vyssim-brode.html>>

Nucený výkup pozemků pro stavbu koridoru u Votic začal [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.benesovsky.denik.cz/zpravy_region/laj-nuceny-vykup-pozemku-pro-stavbu-koridoru-u-votic-zacal-20150912.html>

Pozemkové úpravy [online]. 2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z:<http://eagri.cz/public/app/eagriapp/PU/Prehled/Prehled.aspx?vyhledat=A&stamp=1447617617202>

Právní stav kauzy Alžběty Pezoldové [online]. 2015 [cit. 2015-10-13]. Dostupné z:<<http://www.restitution.cz/cs/dokumenty/soud>>

Program revitalizace šumavských mokřadů a rašeliníšť [online]. 2012 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: <<http://www.npsumava.cz/cz/1502/1638/clanek/>>

Přehled pozemkových úprav na území Jihočeského kraje [online]. 2015 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/app/eagriapp/PU/Prehled/>

Situační plán vodní soustavy v jihozápadní části Třeboňské pánve[online]. 2013 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: < <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=3&doctree=1mat&id=540192>>

Státní hrad a zámek Český Krumlov. Popis objektů areálu zámku Český Krumlov [online]. 2006 [cit. 2014-08-9]. Dostupné z: < <http://www.zamek-ceskykrumlov.eu/popis-zameckeho-arealu/>>

Seznam obrázků

Obr. č. 1 Ukázka scelování pozemků v obci Mezice - 19. století.....	12
Obr. č. 2 Situační plán vodní soustavy v jihozápadní části Třeboňské pánve.....	18
Obr. č. 3 Mapa odvodnění pozemků v polesí Cep.....	23
Obr. č. 4 Přehled pozemkových úprav na území Jihočeského kraje	39